

FÖRETAGSEKONOMISKA INSTITUTIONEN

FE rapport 2003-401

**Ideella organisationer i välfärdssystemet
– exemplet ICK**

Christian Jensen & Mikael Löfström

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Ideella organisationer i välfärdssystemet – exemplet ICK

Abstract: This paper analyzes the consequences of an increasing non-profit sector and its impact on the municipalities and other local authorities. We discuss different forms of cooperation between non-governmental organizations and local authorities' organizations. The basis for the discussion is the Integration centre for women – children and youths (ICK) which is an association for women with different nationalities. A conclusion is that the local authority can support non-governmental organizations by financing there activities in two ways: either for what they do or for their existence. Beyond this choice is a question if non-profit organizations should be independent agents or subcontractors for the local authorities.

Keywords: non-profit sector, new public management, project, temporary organization, local government, welfare system.

JEL-code: L31, D73

Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Företagsekonomiska institutionen

Box 610, 405 30 Göteborg

Christian Jensen, tel nr. 031-773 44 88, e-post: christian.jensen@handels.gu.se

Mikael Löfström, tel nr. 031-773 44 36, e-post: mikael.lofstrom@handels.gu.se

1. UTVÄRDERINGSUPPDRAG

1.1 Den ideella sektorn¹

Tilltron till de ideella organisationerna är stor i det officiella Sverige. De ideella organisationerna har kommit att diskuteras som komplement och alternativ inom vården och omsorgen. I ett tal av Göran Persson vid Kommunalarbetarförbundets kongress 2001 påtalade statsminister det ökade behovet av non-profitföretag inom vård, skola och omsorg. Föreställningen om betydelsen av civilsamhälle, medborgerligt engagemang och social ekonomi vägleder och stärker också tilltron till ideella organisationer i all synnerhet som de offentliga organisationernas åtagande har svårt att svara upp mot samhällets numera alltmera komplexa och heterogena behovsbild.

Svenska Kommunförbundet tog 1999 fram en rapport med titeln Valfärd i samverkan – om kommunernas och frivilligsektorn. I förordet till denna rapport skriver man bland annat följande:

”Frivilligsektorn och dess organisationer har tilldragit sig ett successivt ökande intresse under 1990-talet. De har allt oftare lyfts fram och pekats ut som en kraft och en resurs som är på väg att inta en mera central roll i välfärdssamhället.” (Svenska Kommunförbundet 1999:5)

Med frivilligorganisationer menas att de är organiserade på frivillig ideell basis, att de inte har vinstsyfte och att de är autonoma i sitt beslutsfattande. Den ideella sektorns andel av BNP i Sverige är i storlek väl jämförbar med andra västeuropeiska länders. Den har däremot en annan struktur än andra jämförbara länder (till exempel Frankrike, Italien, Storbritannien, Tyskland). I Sverige är områden som utbildning, social omsorg och sjukvård liten, medan de i andra länder är dominerande. I Sverige är det framför allt organisationer inom idrotts- och fritidsområdet samt fackliga organisationer som huvudsakligen dominerar, cirka 40 % av sektorns omsättning (ibid).

Under de senaste decennierna har det noterats en tyngdpunktsförskjutning i de ideella organisationernas verksamhet. En förskjutning som går från att driva sakfrågor och intressepolitik till att börja ägna sig åt produktion av välfärdstjänster, eller som Wijkström & Lundström (2002:19) uttrycker saken: ”...en förskjutning från organisering av röst och intresse till produktion av service och tjänster”. En annan lägesändring är en instrumentalisering i synen på den ideella verksamheten som framför allt kommer till uttryck i att flera av de ideella organisationers relationer till omgivande organisationer har kommit att uttryckas

¹ Ideella organisationer och frivilligorganisationer används här synonymt.

i kontrakt och entreprenader (Bergmark, 1994; Johansson, 2001) – inte minst gäller det relationerna till offentliga organisationer och myndigheter. Det har därför, för det tredje, blivit allt vanligare bland den ideella sektorns organisationer att anamma tale- och tanke-sätt från näringslivet. Det är således inte ovanligt att höra hur företrädare för de ideella organisationerna beskriver sin verksamhet i förhållande till en marknad, om vikten av att ha en bra affärsidé, om att arbeta med sitt varumärke, och om betydelsen av att betrakta sina avnämare som kunder.

Det är ICK som är i fokus för denna utvärdering, en ideell organisation som arbetar med välfärdsfrågor i det mångkulturella samhället. Som sådan kan ICK ses som inbäddade i och beroende av vad som händer i det omgivande samhället, varav några övergripande tendenser uppmärksammas ovan och diskuteras i slutet av rapporten.

1.2 Utvärderingens bakgrund

ICK är en förening för invandrarkvinnor som startade 1998 i stadsdelen Biskopsgården. Föreningen har sedan 1999 varit knuten till SDF Biskopsgården och DELTA i ett projekt genom sin uppsökande verksamhet. Verksamhetens mål har varit att skapa en mötesplats för invandrarkvinnor och öka deras möjligheter att utveckla sina kunskaper i svenska och det svenska samhället. Det har betytt att verksamheten har präglats av ett öppet och uppsökande integrationsarbete för att bland annat motivera målgruppen till deltagande i svenska för invandrare (SFI). Det innebär vidare att man har utvecklat ett omfattande kontaktnät med såväl myndigheter som andra föreningar.

Mellan år 1999 och 2003 finansieras stora delar av verksamheten av Beställarförbundet DELTA och Storstadssatsningen - år 2003 nästan 65 %. För att verksamheten skall vidmakthållas och utvecklas behöver ICK:s verksamhet fortsatt finansiering. SDN Biskopsgården har bedömt att ICK:s verksamhet är principiellt intressant, men att det krävs en utvärdering för att få fram ett mer sakligt underlag om hur verksamheten utvecklats och bedrivs. Även Beställarförbundet DELTA och Storstadssatsningen har efterfrågat en utvärdering av ICK. En utvärdering skall med andra ord tjäna som underlag dels för en diskussion om hur gjorda erfarenheter på ICK skall kunna förstärkas och spridas, dels ligga till grund för beslut om eventuell framtida finansiering.

1.3 Utvärderingens problemdiskussion och syfte

I takt med att antalet välfärdsproducenter inom välfärdssektorn har ökat och numera också innefattar ideella föreningar, stiftelser, kooperativ och privata företag, har projekt blivit en vanlig form för att stödja och bedriva social verksamhet. Dessa uppdragsorganisationer

bedriver ofta projekt som sin löpande verksamhet, men de kan inte bedriva dessa självständigt från varandra. Poängen med att bedriva uppdragsverksamhet som kontinuerlig verksamhet är att uppdragstagaren förväntas lära av tidigare verksamhet och bygga upp ny kompetens och kapacitet för problemlösning. Risken är dock att den begränsade handlingsfrihet som organisationer i omgivningen ger dessa verksamheter kan leda till standardisering och likriktning och därmed inte den flexibilitet och behovsorientering som förespeglas bland de organisationer som agerar på denna marknad.

Ingen organisation verkar i ett vakuum. ICK har också en omgivning som i hög grad utformar förutsättningarna för verksamheten. Utgångspunkten för utvärderingen är därför de organisatoriska och verksamhetsmässiga villkor som föreligger för ICK. Dessa förutsättningar påverkas alltså inte enbart av den verksamhet som ICK bedriver. Ett självklart fokus för denna utvärdering har därför varit att analysera ICK:s närmaste omgivning och interaktionsmiljö. Den kontextuella interaktionen med närmaste omgivningen är med andra ord en viktig analysnivå för att förstå villkoren för ICK och deras möjligheter att bedriva verksamhet. Med närmaste omgivning avses här ICK:s relation till andra organisationer, främst de som är uppdragsgivare eller finansiärer. Det exkluderar brukarna, men inkluderar andra ideella organisationer. Det har på grund av detta varit naturligt att i utvärderingen beskriva dels den verksamhet som ICK bedriver, dels hur de omgivande förutsättningarna ser ut. Det har vi gjort utifrån frågor som: hur genomförs verksamheten på ICK, med vilka resurser, vad underlättar och förhindrar verksamhetsutveckling och på vilket sätt uppnår verksamheten sina mål.

Utvärdering och fallbeskrivningen är både kvantitativ och kvalitativ till sin karaktär. Kvantitativt handlar det om att besvara frågor om hur många deltagare det finns i verksamheten, hur ofta olika aktiviteter genomförs etcetera. Den kvalitativa delen beskriver hur olika aktiviteter genomförs. Det förra resulterar i schematiska beskrivningar av verksamheten, exempelvis i tabellform, medan det senare istället innebär processbeskrivningar och illustrationer av händelser, handlingar och aktiviteter. Vår poäng är att försöka fånga både helheten och delarna.

Sammanfattningsvis leder problemdiskussionen till att utvärderingen kommer att beskriva och analysera både kvalitativa och kvantitativa utsagor om ICK:s verksamhet. Därtill avser utvärderingen även att belysa ICK:s interaktionsmiljö för att härmed klarlägga vad som underlättar samt hindrar verksamheten på ICK. Detta leder fram till några centrala frågor som utvärderingen kommer att besvara.

- På vilket sätt kan en verksamhet som ICK:s förnya eller berika den offentliga sektorn?
- Vad begränsar och möjliggör ICK:s verksamhet?
- Vilka former av samverkan befrämjar ICK:s verksamhet?

1.4 Syfte

Syftet med utvärderingen är att beskriva ICK:s verksamhet och på vilket sätt samverkan sker med andra organisationer. Syftet är även att pröva i vad mån ICK:s arbetssätt och arbetsformer kan tillvaratas i ordinarie offentlig verksamhet.

1.5 Disposition av rapporten

För att infria syftet är rapporten upplagd på följande sätt. I nästa kapitel, metod, beskriver vi hur vi har gått tillväga för att såväl samla in som analysera insamlad information. Kapitel 3 och 4 utgör rapportens fallbeskrivning. I kapitel 3 presenteras en i huvudsak kvantitativ redogörelse av utvecklingen på ICK åren 1998 – 2003 avseende finansiering och omfattning av verksamhet. I kapitel 4 gör vi en kvalitativ framställning av ICK:s verksamhet utifrån en rad perspektiv. Vi beskriver där bland annat ICK som mötesplats, verksamhet man där bedriver såsom SFI, SFA och rådgivning, DELTA-projektet, ICK:s kontaktnät samt hur signifikanta aktörer ser på ICK och dess aktiviteter. I kapitel 5 analyserar vi ICK, dels dess interna verksamhetslogik, dels dess interaktionsmiljö. Analysen bildar i sin tur underlag för att slutligen i kapitel 6 besvara utvärderingens frågeställningar och ge generella rekommendationer.

2. METOD

Utvärderingen har genomförts som en fallstudie. Grundtanken med detta upplägg har varit att ICK förstås lämpligast i sin kontext. I detta avsnitt beskrivs hur vi har arbetat med utvärderingen. Områdena arbetssätt, datainsamling, analys ingår i avsnittet.

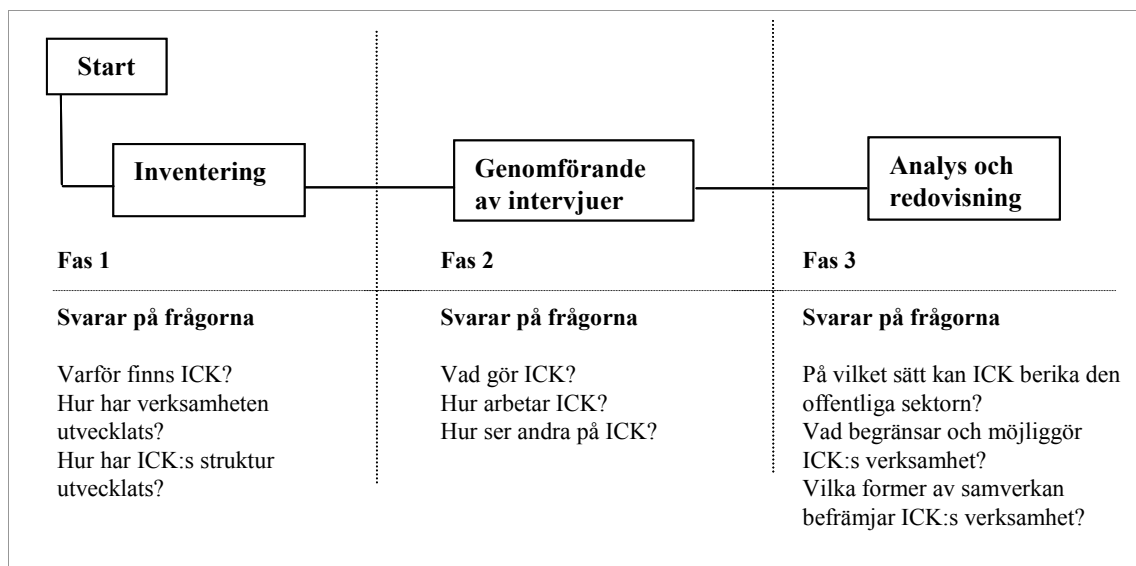
2.1 Arbetssätt

Utvärderingen ska bland annat vara ett underlag för en diskussion om i vad mån ICK:s arbetssätt och arbetsformer kan tillvaratas i offentliga organisationer alternativt ligga till grund för omprövning av nuvarande ordinarie verksamhet. För att infria detta syfte har arbetet genomförts i tre faser:

- Inventering
- Genomförande av intervjuer
- Analys och redovisning

Fas 1 och 2 har bedrivits parallellt. I figuren sammanfattas de tre faserna och de moment som ingår i respektive fas.

Figur 1 Utvärderingsmodell av ICK

Konkret har de 3 faserna delats in i följande 6 steg

Steg 1. Kartläggning av ICK:s verksamhet

Kartläggningen har i huvudsak inneburit att urskilja ICK:s verksamhet för att därigenom identifiera intressanta frågeställningar och studieobjekt. Det har skett genom ett antal intervjuer med de som är ansvarig för verksamheten på ICK och företrädare för andra organisationer.

Steg 2. Beskrivning av ICK och deras samverkan med andra organisationer.

I detta steg har intervjuer genomförts med dem som arbetar i verksamheten. Avsikten med dessa intervjuer har varit att fördjupa beskrivningen av ICK:s verksamhet genom att respondenterna i detalj får beskriva verksamheten.

Steg 3 Kartläggning av ICK:s kontaktytor med andra organisationer

Insamling av material har främst skett genom intervjuer med ansvarig för ICK. Fokus har varit att få information om vilka kontaktytor och nätverk man verkar i.

Steg 4. Intervjuer med andra intressenter

Intervjuer har gjorts med företrädare för de verksamheter som bedömts vara intressanta. Denna bedömning har skett både utifrån kartläggningen av ICK:s verksamhet och utifrån uppdragsgivarnas uppfattning.

Steg 5. Sammanställning och bedömning av det insamlade materialet

Materialet till fallbeskrivningen har sammanställts med avseende på att beskriva ICK:s verksamhet och samverkan med andra organisationer. Fallbeskrivningar har presenterats för och stämts av bland berörda aktörer.

Steg 6. Analys och avrapportering

Materialet har analyserats utifrån studiens frågeställningar samt kopplats till relevanta teorier. Avrapportering sker såväl i skriftlig form (föreliggande rapport) som muntlig presentation till berörda aktörer.

2.2 Datainsamling

Datainsamling under fas 1 och 2 har alltså genomförts med dokumentstudier, intervjuer på plats och i viss mån befintlig statistik. Avsikten har varit att säkra ett så aspektrikt material som möjligt. Vi menar att information från olika källor härmed har ställts mot varandra för att därigenom pröva hållbarheten i gjorda slutsatser, det vill säga vad som brukar benämnas som triangulering. Kombinationen av olika data har tillsammans givit en mer utvecklad

förståelse av ICK. Vår närvaro har med andra ord givit oss en god insikt i ICK:s verksamhet och den miljö i vilket ICK verkar.

Dokumentstudier

Dokument från ICK har samlats in, lästs och analyserats. Exempel på dokument som vi har studerat är projekt- och bidragsansökningar, utvärderingar av ICK som DELTA gjort, etcetera. Dokumenten har samlats in dels genom ICK:s försorg, dels genom ansvariga för offentliga organisationer och myndigheter såsom SDF Biskopsgården och Beställarförbundet DELTA.

Intervjuer

En stor del av datainsamlingen har utförts med hjälp av intervjuer bland nyckelpersoner både nuvarande och tidigare. I samråd med styrgruppen för utvärderingen och ICK har lämpliga intervjupersonerna identifierats. Sammanlagt har vi i utvärderingen intervjuat 15 personer. Vilka de är och vilka positioner de har framgår av bilaga 1.

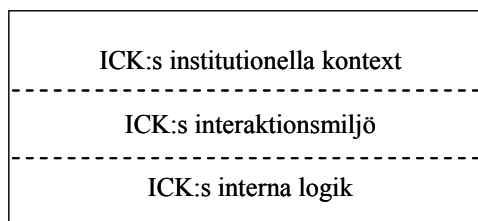
Intervjuerna har genomförts med stöd av en frågeguide som täcker in de områden som utvärderingen behandlar. Det första intervjutillfället möjliggjorde dessutom en precisering av frågeställningarna med avseende på vad som beskrivs som centrala faktorer i verksamheten. En frågeguide för materialinsamlingen har sammanställts. Intervjuerna har genomförts med halvstrukturerad frågeguide, för att på så sätt få fram även information som inte direkt har efterlysts. För frågeguide, se bilaga 2.

Vi har haft regelbundna avstämningsmöten med den styrgrupp som ansvarat för uppdragets utformning, se bilaga 3.

2.3 Analys

Som övergripande analysmall för utvärderingen av ICK som förening och dess verksamhet har följande modell använts.

Figur 2 Utvärderingens övergripande analysmodell

Modellen innefattar, utifrån och in, tre nivåer kopplade till föreningen ICK; organisationens institutionella omgivning, dess interaktionsmiljö samt verksamhetens interna logik. Med intern logik avser vi att beskriva och analysera ICK som mötesplats och den verksamhet ICK bedriver. De aktörer som ICK har i sin omgivning väljer vi att benämna interaktionsmiljö, medan den institutionella omgivningen handlar om dominerande uppfattningar som styr viss verksamhet. Vi menar att det finns en poäng att särskilja ICK:s institutionella omgivning från ICK:s interaktionsmiljö, då det förstnämnda mer appellerar till föreställningar om väsentliga förutsättningar vid organisering såsom integration, idealitet och frivillighet, SFI-undervisning och projekt, medan det andra uppmärksammar vilka aktörer ICK står i en mer direkt beroenderelation till. Härmed kan vi beskriva och analysera situationsfaktorer som inte går att hänföra till institutionaliserade normer men som ändå ligger utanför ICK:s auktoritetssfär, såsom hierarkiska förhållanden mellan uppdragsgivare och ICK, olika resursvillkor och förutsättningar för arbetsprocessens operativa genomförande.

Sammanfattningsvis består utvärderingsmetoden av tre steg: konstruktion - insamlingen av det empiriska materialet, dekonstruktion - bearbetning och tolkning av det empiriska materialet och rekonstruktion - omvandla de olika erfarenheter och reflektioner som uppkommit genom arbetet till en sammanhängande och förstålig text. Validitet blir med denna metod en fråga om huruvida tolkningen av det empiriska materialet kan anses vara korrekt och reliabilitet avser utvärderarnas sätt att arbeta samt upprätta relation till studiens olika respondenter.

3. INTEGRATIONSCENTER FÖR KVINNOR – BARN OCH UNGDOM

Bakgrunden till att ICK startade i stadsdelen Biskopsgården är att det är en invandrartät stadsdel. Av de medborgare som bor i stadsdelen har cirka 45 % utländsk bakgrund och i norra Biskopsgården där ICK finns är motsvarande tal cirka 70 %. Av den totala invandrargruppen är en stor del kvinnor, vilka, enligt Enckell (2001) inte har stor kontakt med omvärlden utan lever ett avskilt liv i familjen och i hemmet. Mot den bakgrunden startades ICK. Den grundläggande idén med ICK är att aktivt verka mot segregation och för att invandrarkvinnor ska öka sin förståelse för det svenska samhället.

Föreningen startades 1998 i stadsdelen Biskopsgården. Ett femtontal kvinnor med olika nationalitet samlades då i en lokal på 19 m². Grundidén var en mötesplats som var öppen dagtid i första hand för invandrarkvinnor. Här skulle de gemensamt skapa en plats för invandrarkvinnor där de tillsammans kunde diskutera gemensamma angelägenheter rörande att komma till ett nytt land. Tidigt väcktes tanken om att också bedriva svenskundervisning i lokalerna. Intresset var mycket stort och lokalen blev snabbt för liten. ICK fick en ny lokal på 140 m² som man också växte ur. Idag bedriver man verksamhet i lokal på 300 m². ICK vänder sig främst till invandrarkvinnor som lever i någon form av utanförskap, som har problem och svårigheter av social eller ekonomisk karaktär. Även om man främst riktar sig till invandrarkvinnor i stadsdelen Biskopsgården har verksamheten utvecklats till att också gälla kvinnornas familjer, det vill säga barn, ungdomar och män. Det geografiska området har allteftersom också utvidgats. Kvinnor från andra stadsdelar och kommuner söker sig nu även till ICK.

ICK:s målsättning är²:

- att informera kvinnor om deras rättigheter och skyldigheter i det svenska samhället
- att stärka kvinnors självförtroende
- att hjälpa kvinnor integreras i det ”nya” samhället.

Verksamheten har sedan starten haft en mycket expansiv utveckling, vilket går att utläsa i olika verksamhetsbeskrivning. Expansionen sammanfaller med starten av DELTA-projektet³ som finansieras av Beställarförbundet DELTA och som bland annat innebär att ICK har tre heltidstjänster finansierade av DELTA och anställda vid SDF Biskopsgården.

² Hämtat från en informationsbroschyr om ICK.

³ DELTA-projektet beskrivs längre fram i rapporten.

Först ett förtydligande om beteckningen ICK. Den hänser till tre olika företeelser. Den första är föreningen, det vill säga IntegrationsCenter för Kvinnor – barn och ungdom. Det är en ideell organisation. Den andra är centret som består av de lokaler som ICK förfogar över på Friskvåderstorget. Den tredje är DELTA-projektet ICK som startade år 1999 och kommer att pågå till och med innevarande år. ICK:s verksamhet går på motsvarande sätt att indela i opinionsbildning och nätverksbyggande, mötesplatsen och DELTA-projektet som avser bland annat vardagsrådgivning och rådgivning i sociala frågor, uppsökande verksamhet samt generell vuxenutbildning.

ICK som förening och Center beskriver följande verksamhet:

- Intern föreningsverksamhet som bland annat innebär kursverksamhet
- Spridning av ”ICK-modellen” – en modell för integration
- Nätverksbygge, vilket bland annat innebär Kvinnonätverk Horizont, Terrafem och utveckla nya nätverk
- Studiebesök i Centret
- Föreläsningar och utbildning
- Praktikanter för arbetsplatsträning
- Informationsmöten
- Utflykter och studiebesök för de som deltar i verksamheten
- Projektverksamhet

Den verksamhetsmässiga gränsdragningen är emellertid i långa stycken otydlig. Snarare lever de olika aktiviteterna i samexistens med varandra. Föreningen nyttjar Centret och Centret tillgodogör sig föreningen. DELTA-projektet bidrar med finansiering av tre heltidstjänster och är som projekt större än föreningens ”ordinarie” verksamhet.

3.1 Verksamhetens utveckling för åren 1998 – 2003.

I det här avsnittet presenteras ICK:s verksamhet framför allt i kvantitativa termer. Beskrivningen skall ses som ett komplement till andra verksamhetsbeskrivningar i rapporten. Det är viktigt att påpeka att ICK som förening inte är formellt ålagd att redovisa sin verksamhet i olika nyckeltal annat än om de har erhållit medel för en specifik uppgift. Därtill kommer att en verksamhet som startat på ideell grund utifrån stora behov och expanderar snabbt inte alltid har en fullständig redovisning av vad som har skett över åren. Som framgår av tabellen nedan har ICK exempelvis inte kontinuerligt bokfört antal deltagare i de olika verksamheterna. Med detta vill vi uppmärksamma underlagets brister. Redovisningen bör därför uppfattas som uttryck för tendenser snarare än exakta historiska beskrivningar.

Tabell 1 ICK:s verksamhet år 1998 – 2003

	Antal kurser	Antal deltagare	Kommentarer
1998			ICK startade på hösten
	8	?	Med stöd av ABF Exempel på kurser är: svensk kurs sykurs och matlagning.
1999			
SFI	2	17	
SFA	?	45	Svenska för alla
Övriga kurser	25	200	
2000			
SFI	5	46	Våren
SFI	4	38	varav två grupper har med barnpassning med cirka 30 barn. (hösten)
SFA	2	55	
Övriga kurser	25	180	Under en exempel vecka deltagar cirka 179 kursdeltagare
2001			
SFI	6	95	barnpassning med cirka 30 barn.
SFA	3	?	
Data	4	35	
Övriga kurser	15	200	
2002			
SFI(våren)	7	70	
SFI(hösten)	8	100	barnpassning med cirka 30 barn.
SFA	2	40	
Data	2	30	
Övriga kurser	25	400	
2003			
SFI	4	68	Gäller våren
SFA		30	

Verksamheten på ICK består i stor utsträckning av olika kurs- och utbildningsinsatser, vilken har förändrats över perioden som tabell 1 visar. Den löpande verksamheten på ICK har kraftigt expanderat. Från att man 1998 bedrev kurser i åtta olika ämnen har man under 2003 kurser i 15–20 ämnen. De första åren bestod verksamheten främst av språkkurser kombinerat med informationsmöten med inbjudna talar öppna för alla på centret. De senare åren har SFI-verksamheten utgjort grunden och andra kurser och annan verksamhet har utformats kring SFI. Det har bland annat inneburit att antalet informationsmöten. Däremot har vi inte fått fram uppgifter om samma individ kan ha varit registrerad som deltagare i flera kurser under ett år. Ett återkommande inslag genom åren har varit "kulturfester" med mat, musik och dans. De har fungerat som gemensam samling. På basis av ovan tabell finns det fog att påstå att åren 2000 till 2002 har varit en tillväxtperiod som inneburit att ICK har byggt upp en betydande verksamhet. Ur samma tabell kan också utläsas att det 2003 finns tecken som tyder på att expansionen börjar plana ut och att ICK snarare förvaltar och utvecklar en stabilitet i verksamheten.

3.2 ICK:s finansiering under åren 1998 – 2003.

Finansiering av ICK:s verksamhet sker i huvudsak genom fyra ekonomiska flöden. Det är för det första olika bidrag som föreningen erhåller. För det andra får ICK projektmedel riktat mot definierade projekt. För det tredje får man medel genom samarbete med andra organisationer. Slutligen, för det fjärde, finansieras ICK genom DELTA. Syftet med detta avsnitt är att visa hur ICK:s finansiella utveckling sett ut över åren samt ur detta visa på vilka tendenser som föreligger. En mer detaljerad beskrivning av finansieringen finns som appendix, se bilaga 4.

Föreningen ICK söker föreningsbidrag både från SDF Biskopsgården och Idrotts- och föreningsnämnden i Göteborg och dessa bidrag kan vara olika till sin karaktär. Å ena sidan kan de vara generella föreningsbidrag, det vill säga bidrag för aktiviteter, lokaler och utbildning. Dessa bidrag kan endast sökas av föreningar och utgår från den aktivitet och det antal medlemmar som föreningen kan redovisa. Generella bidrag utgår som bekant till alla föreningar som uppfyller de grundkrav som finns i angivna allmänna bestämmelser fastställda av idrotts- och föreningsnämnden i Göteborg. För invandrarföreningar finns även ett grundbidrag. Å andra sidan kan det vara selektiva bidrag. Dessa erhålls efter särskild ansökan som prövas. Exempel på denna typ av bidrag är jämställdhets- och integrationsbidrag som ges till föreningar som arbetar för att öka jämställdheten i sin verksamhet och till föreningar som genomför integrationsbefrämjande åtgärder.

Om vi tittar närmare på ICK:s finansiering vad gäller olika former av föreningsbidrag över perioden kan vi se att det är en expansiv utveckling. Bidragen till föreningen har ökat kraftigt.

Tabell 2. ICK:s föreningsbidrag under perioden 1998–2003 (år 2003 är budgeterade poster).⁴

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Allmänna föreningsbidrag	45.910	125.000	218.250	388.400	388.400	580.000
Aktivitetsbidrag för föreningar	54.860	27.000	60.460	51.000	237.000	50.000
Övriga föreningsbidrag		50.000	38.075	53.625		25.000
TOTALT	100.770	202.000	316.785	493.025	625.400	655.000

Allmänna föreningsbidrag inbegriper verksamhetsbidrag från SDF Biskopsgården som i huvudsak är bidrag till ICK:s lokalkostnader. Det är även ett grundbidrag från Göteborgs idrotts- och föreningsnämnden och slutligen från Resursnämnden i Lundby. Aktivitetsbidraget har ICK fått för att det exempelvis genomfört studiecirkelar, kulturaktiviteter etcetera. Övrigt föreningsbidrag är i huvudsak lokalbidrag från Göteborgs idrotts- och förenings-

⁴ Finansieringen är redovisad det år som ICK har erhållit beslut om pengarna och inte när de har utnyttjats.

nämnd och bidrag till inventarier. Den intäktsutveckling som ICK visar för bidragsdelen går i första hand att hänföra till det bidrag som man erhåller från Resursnämnden Lundby som hanterar bidrag inom det sociala området.

Tabell 3. ICK:s bidrag från Resursnämnden Lundby under perioden 1998 – 2003 (år 2003 är budgeterad post).

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Resursnämnden		75.000	100.000	300.000	300.000	500.000

Detta bidrag är främst att betrakta som ett generellt bidrag för integrationsfrågor. Det är lätt att konstatera att resursnämndens bidrag till den totala bidragsdelen markant har ökat och är beräknad till att under år 2003 motsvara cirka tre fjärdedelar av den totala bidragsdelen.

När vi tittar på vilka projektmedel ICK har uppburit under perioden, undantaget DELTA-projektet, är det tydligt att det har skett en fördubbling från 1999. Det är främst projektmedel för projekt under ett till två år från till exempel Storstadssatsningen, Integrationsverket eller brottsoffermyndigheten.

Tabell 4. ICK:s projektmedel under perioden 1998–2003 (år 2003 är budgeterad post).⁵

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Projektmedel	14.000	115.060	161.000	268.000	265.000	300.000

Under hela perioden har även projektmedlen expanderat. Den skillnad som föreligger är att ICK initialt främst fick mindre summor för olika arbetsinsatser medan man i slutet av perioden har tagit emot medel för projekt som pågår under ett till två år.

Den otvetydigt största intäkten för ICK är DELTA-projektet. Projektet startade under år 1999 och ICK har haft omfattande medel under de fyra senaste åren. De har främst bekostnad tre heltidstjänster.

Tabell 5. DELTA-projektet på ICK under perioden 1998–2003 (år 2003 är budgeterad post).⁶

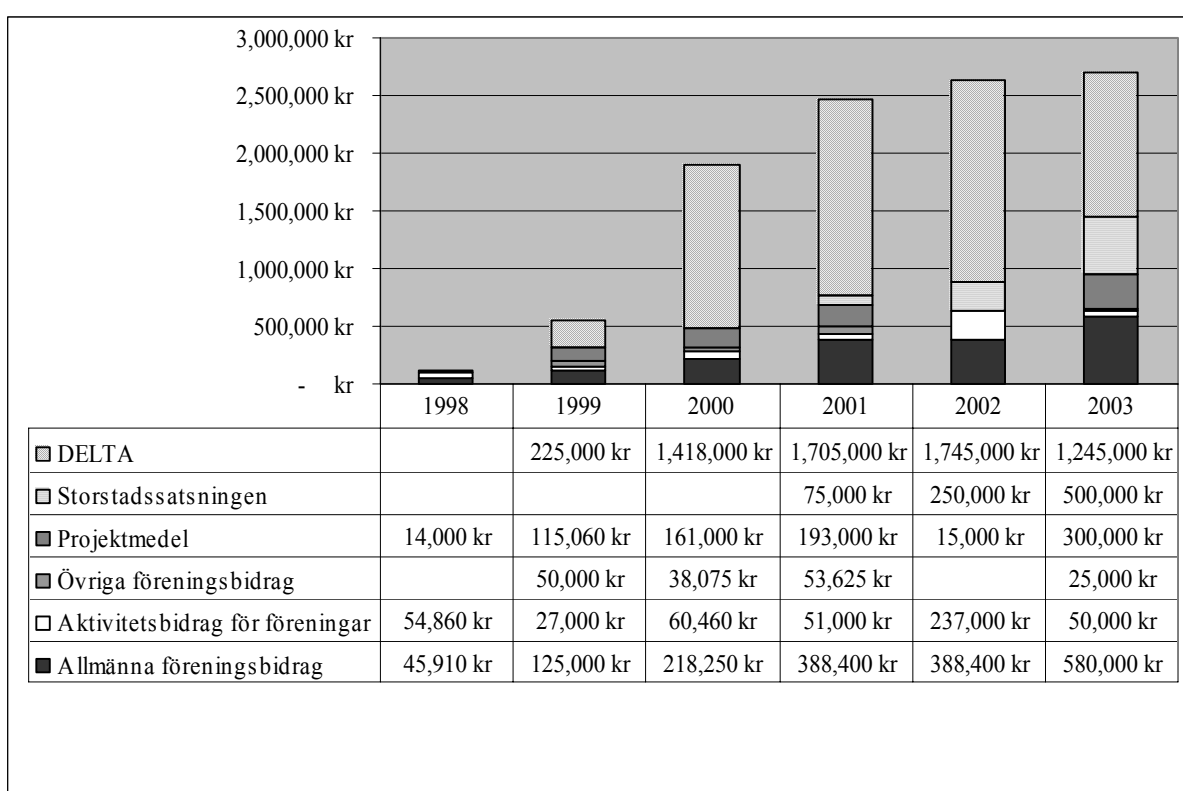
	1998	1999	2000	2001	2002	2003
DELTA		225.000	1.418.000	1.705.000	1.745.000	1.245.000
Storstadssatsningen				75.000	250.000	500.000

⁵ År 2000 och år 2001 inkluderas den finansiering som erhållits från storstadssatsningen och som finns upp-tagen motsvarande år i tabell 5.

⁶ Finansiering från Storstadssatsningen är totalt 825.000. År 2000 och år 2001 är inkluderade under rubriken projektmedel ovan i tabell 4.

DELTA-projektet kommer att beskrivas mer längre fram, men det är viktigt att framhålla att även om DELTA bidrar till en omfattande finansiering av verksamheten är det föreningen ICK som under överinseende av SDF Biskopsgården genom en projektledare operativt bedriver DELTA-projektet. Det kan också tilläggas att under år 2003 medverkar Storstadsattsningen med 500.000 till det arbete som pågår visavi arbetsmarknad inom ramen för DELTA-projektet⁷. De medel som Storstadsattsningen bidrager med år 2000 och år 2001 är att betrakta som riktade till enskilda projekt och har därför redovisats under posten projektmedel. Nedan särredovisas Storstadsattsningen för att tydliggöra hur stor den totala finansieringen för ICK har varit där ifrån.

Diagram 1. ICK:s finansiella utveckling under perioden 1998–2003 (år 2003 är budgeterad post).

Den finansiella utvecklingen över åren speglar väl ICK:s påtagliga expansion. Idag kan ICK erbjuda en helt annan omfattning på sin verksamhet än vid starten. DELTA-projektet har som visats en stor del av denna utveckling, men det är inte hela förklaringen. Den finansiella utvecklingen under perioden visar också att den verksamhet som ICK har erbjudit har varit efterfrågad och åtnjutit ett förtroende.

⁷ I tjänstutlåtandet från SDF Biskopsgården (Dnr 564/02) föreslås att ICK beviljas 500.000:- till storstadsattsningen "Utanförskap ett minne blott" för år 2003. Dessa medel utgör en samfinansiering med Beställarförbundet DELTA.

ICK:s expansion är trots allt mycket beroende av DELTA-projektet. Projektet har varit tämligen långsiktigt, men upphör likväl 2003. Det innebär att ICK kommer att gå miste om en viktig finansieringskälla. Beroendet av andra (kortsiktiga) medel kommer därför sannolikt att öka.

4. ICK OCH DESS VERKSAMHET

I detta avsnitt beskrivs framför allt de delar av verksamheten som är central för ICK och som är finansierad av DELTA. De aktiviteter som kommer att beskrivas är Svenska för invandrare (SFI), Svenska för alla (SFA), kurs- och cirkelverksamhet och rådgivningen. Utöver detta beskrivs även vilken personal det finns i verksamheten och de lokaler som används för ändamålet.

ICK bedriver en omfattande verksamhet i olika former i den lokal, ICK-centret, man förfogar över på Friskvåderstorget. Lokalen fungerar både som kurslokal och som mötesplats. Mötesplatsen fungerar i stort som ett ”öppet hus” där kvinnor har möjlighet att besöka och samtala med andra kvinnor och den personal som finns på ICK. Det gör centret till navet för ICK:s verksamhet. En viktig del av verksamheten är också att vara rådgivande och stödjande medmänniska i vardagsfrågor, vilket kan innebära hjälp i både sociala och ekonomiska frågor samt kontakt med myndigheter och andra offentliga organisationer. Det anordnas kurser, seminarier, konferenser och man sprider information om sin verksamhet genom broschyrmaterial och genom att ta emot studiebesök. Den omfattande kursverksamheten som bedrivs under ett år består bland annat av Svenska för invandrare (SFI), olika språkkurser, datakurser, hantverkskurser, matlagning, mammagrupper, dans etcetera. I runda tal innebär det cirka 20 kurser under ett år med ungefär 350 deltagare. I huvudsak är det två typer av verksamhet som genomförs på centret. Det ena är verksamhet med pedagogisk inriktning som syftar till att öka deltagarnas kunskaper i allmänhet och språk i synnerhet. Det andra är verksamhet med en social inriktning som syftar till att ge stöd för att deltagarnas möjligheter att fungera i det svenska samhället. De två inriktningar finns mer eller mindre med i de mesta av den verksamhet som genomförs på ICK.

4.1 ICK är mötesplatsen⁸

Vid intervjuer med olika företrädare för ICK och även företrädare för andra organisationer återkommer man ständigt till vad som är ICK:s syfte eller andemening. Svaret upprepas lika ofta. ICK är först och främst en mötesplats. Det är inte främst en förening eller en verksamhet, även om dessa delar också spelar en viktig roll för vad som utgör ICK. ICK är främst en mötesplats. Platser för att mötas kan utformas på olika sätt. I ICK:s fall är det en lokal på cirka 300 m² som är belägen vid Friskvåderstorget i norra Biskopsgården. Eftersom lokalen beskrivs som hjärtat i ICK:s verksamhet finns det anledning även göra en beskrivning av den och verksamhet som där bedrivs.

⁸ En rubrik från hemsidan, www.ick.nu (03.06.11).

Bild 1 Samlingsrummet

När man kommer in i ICK:s hamnar man nästan omgående i ett större rum som bland annat används som samlingsrum när en större grupp människor skall träffas, såsom vid studiebesök eller när man har gemensamma fester. ICK har under åren haft många studiebesök. I verksamhetsberättelsen för år 1999 beskrivs att man under året haft cirka 80 studiebesök. Eftersom ICK under åren därefter har haft en omfattande expansion i antalet deltagare i de kurser man erbjuder finns det anledning att tro att även studiebesöken har befunnit sig på en hög nivå. Detta beskrivs även av företrädare för ICK, men det finns inget siffermässigt stöd för det. Vi kan konstatera att studiebesöken på ICK förmodligen fluktuerar, men att ICK framför allt under de tidiga åren har rönt ett stort intresse med många studiebesök som följd.

ICK har även några mindre kontorsrum där den administrativa delen av verksamheten genomförs. ICK har i samband med att DELTA-projektet startades fått möjlighet att heltidsanställa tre personer. Till detta kommer praktikanter, timanställda och en omfattande verksamhet kräver en viss administration.

Bild 2 Kontorsutrymme

Bild 2 visar ett av kontorsrummen som, utöver administration och rådgivning, även används när enskilda personer eller mindre grupper besöker ICK.

Bild 3 Undervisningssalar

Det finns även ett antal undervisningssalar i olika storlekar som används för olika kurser, såsom SFI och SFA, hantverkskurser och matlagningskurser. SFI är kurser som SVEAS genomför och där ICK upplåter sina lokaler. Omfattning och inriktning på SVEAS kurser styrs genomupphandling och avrop från Vuxenutbildningen". När det gäller övrig kurs-

verksamhet på ICK bestäms den i hög grad av det behov som går att identifiera inför varje termin. Det finns även stora möjligheter att starta kurser oavsett när behovet uppstår.

Bild 4 Datasal

ICK har en egen datasal som i stor utsträckning har kommit till genom olika understödjare av ICK:s verksamhet. Datasalen består av cirka 10 datorer ihopkopplade i ett internt nätverk och med möjlighet till uppkoppling mot internet. Datasalen ger ICK möjlighet till datautbildning som kan varvas mellan lärarledd utbildning och egen träning.

Det är uppenbart att lokalen är en viktig tillgång för ICK. Den ger föreningen möjligheter till en fast mötesplats. Lokalen är emellertid inte bara en tillgång utan den skall fyllas med verksamhet och den skall bekostas. När det gäller verksamhet så ger inte bara lokalerna möjligheter till olika former av verksamhet utan de begränsar samtidigt verksamheten, det vill säga de är ofta anpassade till en viss form av verksamhet. Detsamma gäller kostnaderna för lokaler. Den finns där oavsett hur många det är som medverkar i verksamheten.

4.2 Personal och verksamma på ICK

All avlönad personal i ICK är projektanställd. De kan delas in i tre olika personalkategorier som avgörs av anställningsformen. Det är heltidsanställda, deltidanställda och arvoderade på timmar. Till detta kommer praktikanter från arbetsförmedlingen och så kallade frivilliga medarbetare. Utöver detta finns det även personal som genomför verksamhet på ICK, men med uppdrag från en annan huvudman, det vill säga en form av samverkan.

Tabell 6 Personal och frivilliga personer på ICK-centret mars 2003.

Tjänst	Antal	Arbetstid	Bekostas av	Arbetsuppgifter
Verksamhetschef	1	100 %	DELTA	Huvudansvarig för verksamheten, representerar centret
Verksamhetsledare	1	100 %	DELTA	Allmänt arbete
Verksamhetsledare	1	50 %	DELTA /förstärkt anställningsstöd	Allmänt arbete
Verksamhetsledare	1	50 %	DELTA/lönebidrag	Allmänt arbete
Projektledare/ kanslichef	1	80 – 100 %	Föreningsbidrag/ projektmedel/ DELTA	Ansvarig arbetsplatsen ICK-centret, "skolansvarig, utvecklingsarbete
Kursledare	1	50 %	DELTA	Leda blandade kurser
Konstnärlig ledare	1	50 %	Projektmedel/ICK/lönebidrag	Ansvara för "kreativa kvinnor"
Lokalvårdare	1	25 %	ICK/DELTA/Utbildningsanordnare	Ansvarar för köket och för lokalvård
Riktad projektverksamhet				
Projektpersonal	1	25 %	Projektmedel	Verksamheten för män
IT-lärare	1	15 %	Projektmedel	Leda datakurser för män
Projektpersonal	4	Arvodering	Projektmedel	Arbeta i projektet "Aktiva kvinnor i Biskopsgården"
Övriga knutna till verksamheten				
Kursledare "Svenska för alla"	2		Frivilligt arbete	Leda svenskurser samt allmänt arbete på
Praktikanter	3-7	Varierande	Praktikplatser genom arbetsförmedlingen	Kök, städ, praktiska uppgifter, behjälpliga kurser m.m.

Tabell 7 Annan personal på ICK-centret genom samarbete (mars 2003).

SFI-verksamhet				
SFI lärare	3		SVEAS	SFI-undervisning
Verksamhetssamarbete				
Göteborgs stads Miljöförvaltning	2			Leda miljökurs
Röda Korset	1 -3			Solidaritetsarbete för världens barn/sykurs
"Sätt Göteborg i rörelse"	1			Stavgångskurser
Sesamhuset	1			Information o kurs i samlevnad

Tabell 6 visar att ICK har en tämligen stor grupp medarbetare som upprätthåller verksamheten. Det är mellan 10–14 tjänster som finansieras på ICK, vilket motsvarar nästan sex heltidstjänster. Genom samverkan med andra organisationer finns mellan 8–10 personer till som arbetar med olika gemensamma projekt. Utöver det har man oavlönade medarbete och praktikanter motsvarande 5–9 personer. Även om det är oklart om den totala omfattningen och i vilken kontinuitet under året som dessa personer gör en arbetsinsats så kan vi konstatera att personalinsatsen är betydande. Samtidigt kan vi konstatera tre saker med anledning av antalet medarbetare samt anställningsförhållande. För det första försöker ICK upprätt-

hålla en flexibel verksamhet som möjliggör omställning av verksamhetens inriktning. För det andra kan vi se att de korta anställningsperspektiven som projektanställningar, praktikanter och arvoderingar innebär en stor otrygghet för den som arbetar där, vilket förmodligen kompenseras med en entusiasm för föreningens verksamhet och syfte. För det tredje visar tabellen åter igen att ICK befinner sig i en mycket utsatt situation genom att man är beroende av externa finansiärer.

4.3 Svenska för invandrare (SFI)

I det här avsnittet skall vi titta närmare på den SFI som äger rum i ICK:s lokaler. SFI-undervisningen, som är en frivillig skolform, syftar till att ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper såväl i svenska språket som om svenska samhällsförhållanden. SFI skall ”också vara en brygga till livet i Sverige” (SKOLFS 1994:28; SKOLFS 2002:19). Språkinläring sker inte i ett socialt tomrum. Bilden av SFI har inte blivit mindre komplex när det efter hand tilldelats en alltmer mångfacetterad funktion i det svenska samhället. Utöver att vara en del av arbetsmarknadspolitiken förväntas den också bidra till förverkligande av nationella mål för utbildning och integration (se till exempel. Prop.2000/01:72).

SFI är en omfattande verksamhet inom ICK-centret som under våren 2003 sker i samarbete med SVEAS. Dessförinnan har STUDIUM (1999-2002) ansvarat för SFI-utbildningen. Det innebär att grundförutsättningen för verksamheten i första hand är ett arrangemang mellan Vuxenutbildningsförvaltningen som är beställare och SVEAS eller STUDIUM, vilka i sin tur är utbildningsanordnare. Utbildningen är reglerad i första hand genom Skollagen (1985:1100 13 kap.) och även i avtalet mellan beställaren och utföraren. Det varierar i landet hur många undervisningstimmar som ges per vecka, men enligt skolverkets nationella utvärdering “Vem älskar sfi? (Skolverket 1997) ligger genomsnittet på fjorton schemalagda undervisningstimmar.

Hösten 1999 upprättade ICK sina lokaler för Studium att bedriva SFI. Antalet inskrivna var den gång 17 personer som av en lärare fick undervisning motsvarande 4 timmar per vecka. Från Delta fick ICK 1999/2000 bland annat i uppdrag att utveckla SFI-konceptet för målgruppen invandrarkvinnor. Då elevernas livssituation är mödosam och motig – segregerad vardag, svaga förkunskaper och marginaliserade i familjen – var tanken att undervisningen i ICK:s lokaler skulle vara mycket mer än bara en skola. Utbildningen på ICK skulle vara en väg in i det svenska samhället. Det stöd som också fanns på ICK i form av rådgivning och gemenskap skulle därtill ge deltagarna en trygghet vilket skulle fungera som en hävstång in i samhället.

Under perioden 2000-2002 ökade antalet deltagare till som högst ett hundratal per år - det motsvarande 8 SFI-grupper. Våren 2003 har antalet varit 68 stycken, motsvarande 4 grupper. Tillsammans med STUDIUM utvecklade ICK 2001 olika orienteringskurser. Man talar idag om begreppet "ICK-skola", vilket innebär SFI och övrig kursverksamhet där kursverksamheten är obligatorisk. En stor del av den verksamhet som bedrivs i ICK:s lokaler är SFI, och annan verksamhet på ICK måste logistiskt anpassas efter utbildningen. Utbildningsanordnare styr med andra ord ICK:s löpande verksamhet genom att de lägger upp SFI-verksamheten vad gäller antal grupper, antalet timmar och schemaläggning.

Söktrycket har varit stort och vad som begränsade antalet har varit lektionssalarnas storlek. Då villkoren för SVEAS 2003 försämrades innebar det enligt ICK att klasserna i SFI blev större, på gränsen av vad lokalerna medger. ICK diskuterar därför med fastighetsägaren om att göra några SFI-lektionssalar större. Man måste också ta hänsyn till nystartad verksamhet för män som under hösten 2002 hade en tendens att behöva mer tid. Mansverksamheten måste enligt ICK ligga åtskild från ordinarie verksamhet. Den sker nu på två eftermiddagar/kvällar. En annan svårighet som påtalas, vid sidan om lokaler och nya mansverksamhet, rör fördelning av resurser inom DELTA-budgeten. Här ville ICK göra om de tre heltidstjänsterna till tre 60% tjänster. De medel som därigenom frigjordes ville ICK använda för att rekrytera specialkompetens inom data, en verksamhet som flera kvinnor ville ha mer av. Detta förslag avvisades eftersom DELTA inte ville göra några större förändringar av verksamheten vid denna tidpunkt. Dock har verksamheten därefter förändrats i linje med förslaget.

Under våren 2003 har som sagt SVEAS varit utbildningsordnare. I avtalet bestämdes att antal SFI-elever under 2003 skall vara 68 stycken, vilket är ett övre tak för SFI på ICK. Eleverna är indelade i fyra grupper (se tabell 8).

Tabell 8 Antalet elever i SFI våren 2003

Veckoschema våren 2003 för Sveas			
Grupp 1	Mån, tis, tors	9-12	9 timmar
Grupp 2	Mån, tors	12.30-15.30	6 timmar
Grupp 3	Tors, fre	9-12	6 timmar
Grupp 4	Tis, ons	9-12	6 timmar

SFI på ICK omfattar med andra ord i genomsnitt 7 timmar/vecka, vilket innebär cirka hälften av heltidsstudiemåttet. Utöver det schemaläggs varje deltagare med andra kurser för att uppnå heltidsstudiemåttet. Det kan vara datakurser, kreativt skapande etcetera. Denna del ansvarar ICK för vad gäller genomförande och finansiering. Enligt företrädare för ICK har det bland kvinnorna funnit en önskan om mer kurser än de som erbjuds inom SFI. Förutom

en vetgirighet påtalas också ett krav från socialförvaltningen om heltidsstudier motsvarande 15 timmar/vecka Allt för att kunna uppbära försörjningsstöd.

ICK har därmed ingen egentlig påverkan på omfattning, innehåll och form när det gäller SFI. Den roll som ICK främst har tagit på sig är att svara för en plats som erbjuder goda förutsättningar för utbildning för såväl målgruppen som utbildningsanordnaren. Det betyder att ICK ägnar sig åt både förarbete och kringarbete. Förarbetet handlar om att motivera och skapa intresse för utbildningen genom att informera om till exempel vad det innebär att gå SFI och vad det leder till. När det gäller inskrivning och testning av presumtiva elevers kunskapsnivå gör det emellertid av utbildningsanordnarna. Kringarbetet innebär att ICK stödjer de elever som går SFI med rådgivning, tar emot frånvaroanmälningar och följer upp frånvaro med samtal, vilket är en följd av att ICK påtagit sig att ansvara för att de avtalade platserna i SFI inte har några vakanser. Kringarbetet innebär också att deltagarna erhåller en hälsoundersökning och kroppsmassage under terminen som ett sätt att förebygga ohälsa hos kvinnorna i utbildningen eftersom det visat sig att cirka en fjärdedel av kvinnorna har någon form av psykisk eller fysisk ohälsa. Varken STUDIUM eller ICK förefaller ha dokumenterat detta. Det har överhuvudtaget varit svårt att få tag på en dokumentation om elever som genomgått SFI-undervisning i ICK:s lokaler, huruvida de läst vidare eller om de har arbete.

Själva SFI-verksamheten är som nämnts en affär mellan Vuxenutbildningsförvaltningen och utbildningsanordnarna. ICK har ett avtal med utbildningsanordnarna som reglerar viss hyra och förbrukning av material. 2003 uppgår det till cirka 20.000 kr. Den lokalvård som krävs i SFI-lokalerna bekostas till 80 % ur DELTA-budgeten. Resterande står föreningen för. Avslutningsvis, ICK önskar att själva en dag få bli utbildningsanordnare.

4.4 Svenska för alla (SFA)

SFA är svenskakurser som ICK själva organiserar och utför. Det övergripande syftet med svenska för alla är att deltagarna skall höra, läsa och skriva svenska. Om SFI har en strukturerad pedagogik som leder till att vissa mätbara mål är inte SFA på motsvarande sätt en tydlig kurs. Den har till sina former ändrats från termin till termin, där man anpassar dels sätt och metoder efter deltagarnas behov/intresse, antal och förkunskaper, dels efter tillgång på lokaler och lärarkapacitet. SFI platserna är begränsade, men i linje med att ICK aldrig säger nej till sökande kommer alla som vill in på SFA. På årsbasis har drygt 50 personer varit inskrivna de senaste åren, våren 2003 ett 30-tal.

Historiskt saknas medel för SFA. Verksamheten vilar därför på frivilliga krafter på ICK samt på dem som har sin praktikplats på ICK. I takt med att verksamheten generellt sett

fått en högre kvalitet har också kraven på SFA ökat. Sedan hösten 2002 har därför medel från DELTA-budgeten använts för viss personalkostnad.

2003 riktar sig SFA till asylsökande, deltagare som väntar på SFI-plats, de som läser "lite extra" och kvinnor som skrivits ut ur SFI på annan plats. Enligt ICK upplever de att den sista kategorin tenderar att växa, då kraven inom SFI generellt ökar. Framför allt är det äldre kvinnor som riskerar att inte få en plats i SFI, en grupp som ICK vänder sig till. Undervisningen omfattar våren 2003 6 gånger/vecka om cirka 3 timmar per tillfälle. Den är indelad i två nivåer – nybörjarkurs och fortsättningskurs. Många kvinnor har stora inlärnings-svårigheter och kurserna fyller ofta en lika stor social funktion som språkinläringen. I kursen bekantar man sig därför med svenska språket genom att diskutera vardagliga händelser och problem. Deltagarna gör också studiebesök i olika delar av stan, barnens skolor, och andra offentliga inrättningar.

Verksamhetskostnader, såsom för studiebesök, har tagits ut föreningens budget. Det gäller även kursböcker, andra pedagogiska hjälpmedel samt förbrukningsmaterial. Viss ersättning har man emellertid fått från studieförbund genom att vissa kurser räknats som studiecirkel.

4.5 Kurs- och cirkelverksamhet

I den löpande verksamheten på ICK hör också cirkel- och kursverksamhet. Utbudet spänner över många områden för att därigenom täcka in alla de intressen och behov kvinnorna på ICK har. Nedan listas några aktiviteter

- Matlagningskurser
- Datakurser
- Informationsmöten rörande angelägna frågor för berörd målgrupp.
- Äldregrupp där kvinnor umgås och diskuterar förutsättningar att bli gammal i ett nytt land, inte minst sjukvård
- "Kreativa kvinnor" där kvinnor under ledning av en konstnär får ge utlopp för sina estetiska drömmar.
- "Vägen till arbete" en satsning riktad till kvinnors jobbsökande
- Ett samarbete med Röda korset där centrets kvinnor iordningställer hjälppaket som sedan skickas till olika delar av världen.
- Ett samarbete med Göteborgs Fritisförvaltning och projektet "Sätt Göteborg i rörelse" gymnastiserar kvinnorna regelbundet. Därtill kommer stavgång och cykel.
- I samarbete med Göteborgs Miljöförvaltning har ICK en bred miljökurs som innefattar alltifrån konsumentrådgivning till soppsortering.
- Terrafem och kvinnonätverket Horisonten träffas också i ICK:s lokaler

4.6 Rådgivning

Rådgivningen har funnits med som en central del av verksamheten sedan ICK startade. Den kan sägas vara en av ICK:s fundament och är starkt knuten till idén om ICK som en öppen mötesplats där kvinnor träffas och ges möjlighet att bryta sin eventuella isolering. Rådgivningen utgår från det enkla faktum att många invandrarkvinnor lever i ett samhälle man inte riktigt förstår. Det händer dagligen saker i deras vardag som de behöver hjälp med att förstå.

Principen för rådgivningen är att aldrig avvisa behövande kvinnor utan försöka hjälpa till. Det kan handla om allt från en upplevd oro till att man behöver hjälp med lägenhet, visum, barnens skola, etcetera. Det finns bland kvinnorna som söker rådgivning ofta en livströtthet och flera saknar framtidstro. Kvinnorna känner sig ensamma och har ingen större kontakt med det svenska samhället. Det har inte alltid blivit som man hoppats, familjen är isolerad och flera bär med sig hemska erfarenheter. De samtal som ICK har med kvinnorna sker både individuellt och i grupp. På ICK möter de sökande andra kvinnor med snarlika erfarenheter ifrån den egna kulturen. Eftersom det ofta är familjesituationen som spelar in så behöver ICK även ägna tid åt att förklara för männen vad ICK är och hur det fungerar. Många gånger kan problem lösas genom att man även pratar med mannen.

Rådgivningen kan delas in i två områden: rådgivning i vardagsfrågor och rådgivning inom det sociala området. Rådgivning i vardagsfrågor handlar i stort om att förklara vad som händer i vardagen. Det kan handla om att förklara vad som har hänt vid ett läkarbesök, vad som står på receptet, vad kontoutdrag från banken betyder, brev från myndigheter, information om barnens skolgång, samhällsinformation med mera. Många gånger kan denna rådgivning leda till att ICK hjälper till i kontakten med den myndighet som har hört av sig, vilket kan innebära att ICK följer med både som tolk och för att förklara för kvinnorna vad myndigheten är ute efter.

När det gäller rådgivning inom det sociala området berör det ofta kvinnans familjesituation eller hela familjens sociala situation. Vanligt är att kvinnorna i kontakten med socialtjänsten och enskilda social arbetare inte har förstått eller känner sig missförstådda. Där hjälper ICK till med att överbygga de missförstånd eller den okunskap som kan prägla båda parter. ICK har inte den professionella kompetensen som grund för sin rådgivning. Det har inte heller myndighetens auktoritet för att ge rådgivning. ICK har däremot vad man kan benämna som kulturell kompetens de har språket, de kan de kulturella koderna. De har kort sagt en likartad referensram med de kvinnor som söker hjälp. Detta gör att de inte utgår från myndigheten sätt att definiera problem. Det stora problemet för kvinnor som söker

hjälp är enligt ICK ofta att identifiera sina problem efter hur myndigheternas ansvarsområde är uppdelat.

I kontakten med myndigheter är det idag en tvåvägskommunikation. Eftersom ICK är känt för både invandrarkvinnor och olika myndigheter är det lika vanligt att olika myndigheter söker kontakt med ICK som tvärtom. ICK har idag ett kontaktnät som inte begränsas av de geografiska indelningarna i områden. De har kontakt med både andra stadsdelar och andra kommuner.

Det är mycket svårt att bedöma rådgivningens omfattning. Rådgivning innebär inte bara att sitta ner och prata med någon som söker kontakt för att lösa en konfliktartad familjesituation eller få väsentlig information. Det handlar också om att ta kontakt med myndigheter eller att de tar kontakt med ICK. Det berör även om hembesök, flera över tid utdragna enskilda samtal och gruppsamtal. I utvärderingen av ICK som genomfördes år 2001 beskrevs att man då hade cirka 240 till 275 telefonsamtal i veckan respektive hade cirka 50 till drygt 100 samtal varje vecka. I intervjuer för denna utvärdering uppgav man att varje dag sker cirka 50 samtal med kvinnor som har problem av enklare karaktär, det vill säga söker information och hjälp av olika slag. Vidare sade man att ungefär 100 kvinnor/år söker kontakt för olika typer av besvärligare social problematik.

4.7 DELTA-projektet

DELTA-projektet har sin grund i den så kallade SOCSAM-lagstiftningen, vilken utgår från regeringens proposition 1993/94:205 och vars försöksverksamhet regleras i SFS 1994:566. Syftet med SOCSAM är att genom samordning av resurser uppnå både välfärdsvinster för enskilda och samhällsekonomiska vinster. I försöksverksamheten prövas nya former för politisk styrning. De medverkande huvudmännen bildar ett gemensamt politiskt ledningsorgan och får därigenom ett gemensamt kostnadsansvar för de verksamheter som ingår i försöksverksamheten. DELTA bildades 1996 som ett beställarförbund där (efter regionsförändringen) Göteborgs stad, Västra Götalandsregionen och Västra Götalands allmänna försäkringskassa ingår. Ett samverkansavtal slöts redan inledningsvis med Länsarbetsnämnden i dåvarande Göteborgs- och Bohuslän, numera Västra Götaland.

DELTA-projektet ICK startade hösten 1999 och i tjänsteutlåtandet (Dnr 1999/54) till Beställarförbundet DELTA står att "Verksamheten vid ICK är angelägen bland annat ur integrationssynpunkt. De invandrarkvinnor som verksamheten riktar sig till har levt isolerat i det svenska samhället." Målsättningen med DELTA:s ICK-projekt är att arbeta aktivt mot

segregation i samhället – för integration och möjligheter till ett värdigt liv⁹. Verksamheten är i första hand uppsökande och motiverande för att nå målgruppen invandrarkvinnor utan förankring i det svenska samhället. Det innebär att motivera till utbildning i svenska (SFI) och finna metoder för hur den förvärvade kunskapen kan bibehållas och utvecklas. Arbetet bedrivs på ICK-centret där lokalen är en mötesplats för rådgivning, kulturfester, kurser och konferenser. Utvärderingen påtalar svårigheten att dra en tydlig skiljelinje mellan vad som är projektet och vad som är föreningens övriga verksamhet.

Utvärderingen visar på en omfattande verksamhet med ett stort deltagande av kvinnor i SFI-kurserna (93 stycken inskrivna) under perioden höstterminen 1999 till och med vårterminen år 2001. Drygt 10 % av dessa har gått vidare till annan SFI-utbildningen. Överslagsberäkningar visar att cirka 350 kvinnor kommer till centret varje vecka (maj år 2001) och cirka 230 telefonsamtal/vecka. Utvärderingen visar vidare att rådgivningen har inneburit cirka 50–70 samtal/vecka. Verksamheten genomfördes främst av de tre heltidsanställda som finansierades genom projektet, men centret har även cirka 5–7 praktikanter under ett år och ett tiotal kurslärare. Projektledarens uppdrag skiljer sig från övriga projektledaruppdrag in om DELTA, vilket innebar att hon inte deltog i den dagliga verksamheten utan mera fungerade som kontaktlänk mellan förvaltningen och ICK. Detta för att uppmuntra ICK till självständighet och att möjliggöra för föreningen att bibehålla sin identitet.

Bortsett från att utvärderingen inte ger en tillräckligt stabil grund för de kvantifierade beskrivningarna visar den ändå på en omfattande och ändamålsenlig verksamhet. Samtidigt beskriver den ett administrativt problem med att tillsätta en projektledare som inte deltar i verksamheten. Detta är bara ett uttryck för de problem som uppstår när ett projekt som ICK:s har ett ben i föreningen och i ideella arbetet och ett ben i förvaltningen och myndighetsutövningen.

4.8 ICK:s kontakter och nätverk

En viktig del av ICK:s verksamhet är det kontaktskapande arbete som man genomför. De kontakter som ICK har i sitt nätverk är av mycket skiftande karaktär. Det är allt från enskilda personer i olika organisationer som stöder ICK:s verksamhet till ett mer etablerat samarbete. Det är svårt att beskriva omfattningen av nätverket i vare sig kvantitativa eller kvalitativa termer. Ett skäl till det är att nätverket skiftar över tid. Vilka kontakter och vilket samarbete som etableras förefaller bestämmas utifrån den verksamhet som ICK bedriver för tillfället. Det innebär att nätverket kan beskrivas som dynamiskt. ICK har en ansen-

⁹ Beskrivningen av ICK-projektet är till stor del hämtad från utvärderingen (Enckell, 2001).

lig mängd kontakter på både nationell, regional och lokal nivå (både Biskopsgården – Göteborg). Merparten av kontakterna är knutna till den lokala nivån.

När det gäller lokal nivå och ICK:s *närmiljö* (Biskopsgården) har man regelbundna kontakter med andra föreningar som till exempel Piko, Irakiska Kulturhuset, Neutral Ungdom, Azerbajdanska Vänskapsföreningen. Dessa kontakter kan emellanåt leda fram till någon form av vidare samarbete. Ett mer långsiktigt samarbete har ICK med Röda Korset, Hisingen som sedan tre år tillbaka bedriver en del kurser och annan verksamhet i ICK:s lokaler. ICK:s ordförande är även ledamot i stadsdelens föreningsråd. De kontakter som ICK har med Biskopsgårdens SDF är i huvudsak med Individ- och familjeomsorgen (IoF). Det är en kontakt som fungerar åt två håll dels tar IoF kontakt med ICK när de får kontakt med kvinnor som kan behöva stöd genom ICK:s verksamhet, dels tar ICK kontakt med IoF när kvinnor när man behöver mer professionell hjälp. Det bedrivs som sagt SFI i ICK:s lokaler och det finns därför en kontakt med Vuxenutbildningen. Det finns även ett planerat samarbete med vårdcentralen i Länsmansgården rörande utbildning i folkhälsofrågor.

När det gäller kontaktnätet inom *Göteborg* delar vi in det i tre olika grupper: förvaltningar, utbildningsorganisationer och ideella organisationer. ICK arbetar inte bara inom stadsdelen Biskopsgården utan har även besökare till verksamheten från andra delar av Göteborg, vilket föranleder kontakter med både kommuncentrala förvaltningar och andra SDF. Den kontakten som sker med andra SDF rör i hög grad IoF -enheter inom berörda stadsdelar. De centrala förvaltningar som ICK har kontakt med är:

- Idrotts- o föreningsförvaltningen genom att de medverkar till finansiering av ICK både som förening och som verksamhet,
- Enheten för mångkulturell utveckling där det finns ett samarbete som bland annat innebär att ICK tagit emot studiegrupper från Danmark,
- Miljöförvaltning där ICK har ett samarbete sedan tre år tillbaka som bland annat inneburit pilotverksamhet i form av kurser, aktiviteter, studiebesök etcetera. Under våren 2003 genomförs ett utåtriktat informationsarbete kring återvinning i bostadsområdet Samarbetet kommer att utvecklas även kring folkhälsofrågor, och specifikt invandrares tobaksvanor under år 2003/2004.

ICK har även ett kontinuerligt samarbete med arbetsförmedlare (AF) i Göteborg, vilket i huvudsak innebär placering av praktikplatser på ICK. ICK har även kontakt med Hisingsslussen och Projekt plus 35. Polisen och där främst integrationsgruppen som är en enhet stationerad i Kortedala. Kontakter har bland annat inneburit föreläsningar inom polisen. Under våren 2003 har ett nytt samarbete startat med Sahlgrenska sjukhuset kring allmänna

hörselfrågor samt hörselhjälpmedel. Samarbetet innebär att en deltagare på ICK under en månad har arbetspraktik på sjukhuset efter ett upplägg av ansvarig på sjukhuset.

När det gäller olika utbildningsorganisationer har ICK kontakt med Göteborgs Folkhögskola, både filialen i Biskopsgården och huvudskolan på Nya varvet. Det gäller föreläsningar och det finns diskussioner om att förlägga folkhögskolekurser på ICK. Det finns en kontakt med Socialhögskolan vad gäller studiebesök och föreläsningar. Studenter har även möjlighet att göra praktik på ICK. Studieförbundet är det studieförbund som ICK haft ett långsiktigt samarbete med genom åren. De genomför både bredare och mer riktade kurser. Under år 2003 är till exempel fokus riktat mot information kring EMU och om droger. Det finns även ett samarbete med SVEAS som är utbildningsanordnare för SFI och som nämnt bedriver kurser i ICK:s lokaler.

Ideella organisationer som ICK samarbetar med är:

- Frizonen där ICK:s ordförande styrelseledamot. Samarbetet intensifieras under år 2003 och 2004 då ICK har ett gemensamt projekt, för tjejer i riskzonen, finansierat av Socialstyrelsen/Länsstyrelsen under två år.
- Göteborgs Frivillig center där ICK:s ordförande är styrelseledamot. ICK medverkar i olika evenemang och utbildningar.
- Det finns även ett tvåvägssamarbete med olika kvinnojourer i Göteborg och dess kranskommuner som innebär att de förmedlar kontakt för kvinnor vid behov.
- Slutligen, Sesamhuset, en verksamhet som drivs av SDF Gunnared och som på uppdrag av Göteborgs stad informerar invandrargrupper i ämnet HIV/Aids. ICK upplåter sina lokaler för kurser och föreläsningar.

På den *regionala nivån* sker ett samarbete med Studieförbundet där ICK ingår i regiongruppen och har medverkat i utbildning av förbundets kursledare. På studieförbundets förfrågan pågår sedan hösten år 2002 en förstudie om att starta upp en filial i Borås. ICK har även kontakt med Västsvenska kvinnojourer, en nystartad paraplyorganisation. Både Studieförbundet och Västsvenska kvinnojourer är kontakter som ICK har som ett resultat av engagemanget lokalt. ICK har även kontakt med Västsveriges Quinns lobbyorganisation, en organisation som ägnar sig åt lobbyverksamhet kring kvinnofrågor.

På *riksnivån* har ICK kontakt med Riffi, ett riksförbund som organiserar invandrarkvinnorganisationer, ROKS, Riksförbundet för kvinnojourer i Sverige och Terrafem som är en rikstäckande telefonjour för kvinnor. Kontakten med alla dessa organisationer sköts i huvudsak av ordförande i ICK.

4.9 Omgivande aktörer

Utöver syftet att skapa gemenskap och motverka isolering för i första hand invandrarkvinnor är syftet med ICK också att driva intressefrågor som berör invandrapolitik och integration. Ovan redogjorde vi för det nätverk av organisationer som ICK agerar genom för att göra sin "röst" hörd i denna samhällsdebatt. I innevarande avsnitt skall vi diskutera hur politiker, tjänstemän och utbildningsanordnare i ICK:s interaktionsmiljö uppfattar ICK:s verksamhet.

4.9.1 Politiker

De ideella organisationernas roll har generellt inte varit föremål för någon större partipolitisk polarisering. Folkpartiet och moderaterna tillhör förvisso de partier som är mest positiva till fler alternativ till skattefinansierad offentlig service. Folkpartiet är också det parti som varit mest positivt till ideell välfärdsproduktion. Som nämndes inledningsvis har även socialdemokratiska företrädare talat väl om alternativ välfärdsproduktion. Kanske ska öppningen mot alternativ välfärdsproduktion främst förstås mot bakgrund av välfärdsstatens mer allmänna kris under 1990-talet, i alla fall menar Lundström & Wijkström (1997) det i sin kartläggning av den svenska ideella sektorn "The non-profit sector in Sweden".

På motsvarande sätt har det varit svårt att finna några politiska skiljelinjer på lokal nivå vad gäller ideella organisationer i allmänhet och ICK i synnerhet. Politikerna betonar att ICK har en kulturell kompetens som ger föreningen en stor social betydelse. Denna kulturkompetens är av ett informellt slag som inte alltid går att kvantifiera då den många gånger är individuellt kopplad och berör hur man bemöter och hanterar olika angelägenheter. Politikerna gav exempel på hur ICK blir en mötesplats för kvinnor som annars kanske inte får komma från sin bostad, hur ICK genom sin kursverksamhet stöder föräldraskapet som bland annat har positiv inverkan på barnens skolarbete och hur ICK fungerat som medlare mellan hyresgäster och olika hyresvärdar. Överlag beskrivs ICK som en väg in i det svenska samhället. Föreningen och dess mötesplats ger ett stöd och en trygghet för kvinnorna, vilket kan fungera som en hävstång in i samhället. Verksamheten på ICK beskrevs vidare som empowerment i praktiken. Politikerna menar att förvaltningen inte har motsvarande kulturella kompetens, utan snarare gav de flera exempel på spänningar mellan å ena sidan ICK och den kulturella kompetensen och å andra sidan förvaltningen och den professionella kompetensen.

Politikerna lyfte fram att samhällets inflytande över denna typ av föreningsverksamhet bör inriktas på formerna snarare än innehållet - att verksamheten bedrivs i en demokratisk anda och enligt uppställda stadgar, men där bedömningen bör genomsyras av en tilltro till före-

ningens verksamhet. ICK drivs också av eldsjälarna som välfärden vinner på, och eldsjälarna behöver ett stöd. ICK uppfattas dessutom som en förening som inte helt och fullt passar i de stödformer som kommunen utvecklat. Stödet bör vara mer långsiktigt än vad är idag, kanske uppdelat på ett grundstöd och ett stöd kopplat till olika prestationer som man vill att föreningen skall utföra. Kriterierna borde utvecklas kring empowerment, för de är det som man borde bedöma verksamheten utifrån. Politikerna återkommer till kulturell kompetens som "the difference that make the difference" och att denna kompetens kan gå förlorad om ICK tvingas anpassa sig för mycket till förvaltningens krav på specificerade resultat. När vi bad dem sätta fingret på vad som kunde gå förlorat beskrev de ICK som en till stora delar självgående självhjälpsförening av och för personer med integrationserfarenheter.

Politikerna såg dessvärre en risk allteftersom köpa/sälj- och kontraktskulturen gör sitt inträde i hur verksamhetens struktureras på så sätt att förvaltningen kan få för mycket inflytande och påverkansmöjligheter. Det gäller inte bara ICK, utan även annan typ av ideell verksamhet. Risken är då att ideella föreningar däribland ICK försöker att anpassa sig för mycket vilket kan leda till att föreningen blir förvaltningslik. Frivilligorganisationerna har nämligen ingen särställning vid en tydlig ekonomisering, utan uppfattas som vilken icke offentlig organisation som helst. Snarare borde stadsdelnämnderna gå in än mer tydligt och samordna stödet från olika bidragsgivare och därigenom stödja verksamheten långsiktigt.

4.9.2 Tjänstemän

När ICK startade fanns det en skepsis från olika håll i förvaltningen i Biskopsgården, men samtidigt fick ICK mycket stöd från andra tjänstemän. Skepsisen grundades sig mycket på att det var svårt att se vad som fanns bakom den entusiasm som ICK:s företrädare visade; samtidigt var många på det klara med att behovet av en förening som ICK:s var stor. Det fanns ett uppdämt behov av mötesplats och hjälp att bryta isoleringen för kvinnor i stadsdelen och det fick man bekräftat genom att ICK ökade i omfattning snabbt.

Kontakten som ICK har med stadsdelsförvaltningen handlar om allt från att de söker finansiering till att de följer med kvinnor som har behov av någon myndighetskontakt. I det senare fallet kan ibland innebära att man fungerar som tolk. Kontakten med stadsdelsförvaltningen som ända från början varit en central del av ICK arbete har förändrats över tid. Från början uppfattades ICK:s företrädare som påstridig eftersom de gärna tog kontakt med förvaltningen och ställde frågor eller reste krav till förmån för kvinnorna de representerade. Efter hand har parterna lärt sig av varandra och funnit samarbetsformer som huvudsakligen är till gagn för ICK:s målgrupp. Det har inneburit att det inte bara är ICK som tar kontakt med förvaltningen utan förvaltningen informerar kvinnor om ICK och tar kontakt med ICK när det gäller kvinnor som finns på ICK-centret. Företrädare från förvaltningen har i dags-

läget en dubbelsidig syn på ICK:s verksamhet som de bland annat får från de kvinnor som de möter. Det ena är att ICK ger en bra mötesplats för kvinnorna där de får möjlighet att träffa andra kvinnor i en likartad situation och möjlighet att lära sig svenska. Det andra är att det är minst lika vanligt att det kommer kvinnor som inte trivs på ICK och som anser att det inte är en lämplig miljö för att utvecklas. Den beskrivning som förvaltningens företrädare ger är balanserad, det vill säga man är inte okritisk samtidigt som man ser klara fördelar med ICK:s arbete.

När DELTA-projektet startade uppenbarar sig en möjlighet för de kvinnor som hitintills arbetat ideellt med ICK. De får en möjlighet att försörja sig. Den fördel för ICK som DELTA-projektet innebar i form av bland annat anställning har också inneburit framför allt två försvarande omständigheter. Den ena är att den snabba expansionen och den massmediala uppmärksamheten verkar ha inneburit att för lite tid har ägnats åt eftertanken, fördjupad analys och metodutveckling. Den andra är att genom DELTA-projektet så fick man också en olycklig sammanblandning mellan förening och myndighet eftersom de som arbetar på ICK är anställda på förvaltningen, vilket innebär att de är att betrakta som tjänstemän med allt vad det innebär.

På motsvarande sätt som tjänstemännen i stadsdelsförvaltningen är tjänstemännen på Lundby resursnämnd och Idrotts- och Föreningsförvaltningen tudelade i omdömet av ICK. Å ena sidan lyfter man fram kvaliteter som ICK som förening bidrar till med sin verksamhet. ICK har varit och är framgångsrika med att såväl nå för samhället osynliga grupper vilka har stora behov som att skapa opinion kring nämnda gruppers problematik. Därmed har också ICK varit framgångsrika i att marknadsföra sig som förening, vilket bland annat inneburit att politikerna i resursnämnden tilldelat ICK större bidrag än vad tjänstemännen föreslagit. Å andra sidan påtalar man att ICK inte varit tydliga med att redovisa på vilket sätt man infriat de mål som bidragen varit kopplade till. Tjänstemännen menade att det faller tillbaka på två saker. Dels de komplexa sociala frågorna som ICK tar sig an. Men utifrån en bidragshorisont förutsätter att ICK ändå kan tydliggöra sin verksamhet och vad man har presterat. Dels på otydligheter kring DELTA-finansieringen och huruvida företrädare för ICK arbetar ideellt eller om man är att betrakta som myndighetsutövande tjänstemän. Tjänstemännen gav även uttryck för att man inte hade utvecklade kriterier för att bedöma den här typen av föreningar som tar sig an frågor med en mångbottnad samhällsproblematik och där orsak verkan sambanden är allt annat än entydiga.

4.9.3 Utbildningsanordnare

När vi talade med företrädare för SVEAS och STUDIUM påtalade de vikten av att inse hur komplicerad och tidskrävande process det är att lära ett nytt språk. Det finns många andra

faktorer än rent språkliga att ta hänsyn till – faktorer som allt som oftast ligger utanför själva undervisningen men ändå interagerar med den. Här menade ansvariga inom SVEAS och STUDIUM att ICK fyller en viktig funktion. Ansvariga lärare påtalade svårigheten av att nå lågutbildade invandrare och med ICK som skola kan man möta deltagarna där de befinner sig och är trygga. Genom ICK når alltså vuxenutbildningsförvaltningen en ny grupp kvinnor. Genom att bedriva undervisningen i ICK:s lokaler ges även tillfälle till barntillsyn – en s.k. mamma/barn-grupp samt att skolan oftare är belägen närmare hemmet vilket underlättar praktiska hinder i vardagen. Men framför allt påtalas att undervisningen i ICK:s lokaler möjliggör att möta kvinnornas speciella situation på ett kvalitativt nytt sätt då man har tillgång till ICK:s kulturella kompetens. Nackdelarna man påtalar av att bedriva SFI-undervisning i ICK:s lokaler är just lokalerna, dess bristande funktionalitet och dåliga utrustning. Vidare menade man att det föreligger ett större spann i de skilda SFI-grupperna på ICK jämfört med en “vanlig” SFI-klass, vilket innebär att utbildningen måste ta hänsyn till flera olika förkunskapsnivåer till förfång för den enskilda deltagarens inläring. Dessutom menade man att det finns ett pedagogiskt värde av att deltagarna i SFI måste ta sig ”genom stan” för att komma till skolan, något som kan användas i undervisningen för att lära sig vardagliga sysslor. Slutligen är uppfattningen att frånvaron var något större bland SFI-deltagarna på ICK jämfört med den som bedrivs i “vanliga” skollokaler, men att det faller tillbaka på den besvärliga situation som kvinnorna befinner sig i. Ur ett snävt inlärningsperspektiv uppfattas med andra ord undervisningen vara bättre i “vanlig” skola, men att ICK-målgruppen nog behöver den trygghet som ICK-skolan kan ge.

Sammanfattningsvis vittnar alla aktörer i ICK:s omgivning om att en stor behövlighet föreligger för de aktiviteter som ICK bedriver och att verksamheten också fyller ett stort behov. ICK är en första nivå, en väg in i samhället, och med deras form av SFI kan deltagarna sedan förhoppningsvis söka sig vidare till reguljär utbildning. Vi har vidare påtalat hur ICK:s idealitet och kulturell kompetens ibland står mot förvaltningens professionella kompetens. I båda fallen har man kunskapsanspråk, ty vad som förenar dem båda är att de legitimerar sig utifrån sin specifika kunskap och vi som utvärderare har bara deras egna ord på att den kunskap de företräder är en rimligare och bättre kunskap.

5. ANALYSAVSNITT

ICK som förening är ett antal individer som har gått samman för att i organiserade former i och genom föreningen samverka för en gemensam målsättning. Grundförståelsen av begreppet förening är att den ska vara öppen och tillgänglig för alla människor i samhället och demokratisk. Idén om intern demokrati och extern transparens är väsentlig för att uppfylla kriteriet för en förening. Medlemmarna ska genom aktivt engagemang och idealitet med andra ord ha samma möjlighet att föreslå aktiviteter, påverka beslut och genomföra verksamhet. Det är denna öppenhet som externt motiverar olika former av bidrag och stöd från stat och kommun samt samverkansformer med andra organisationer. Analysen, som är tvådelad, kommer att behandla olika aspekter av ICK utifrån både ett internt och ett externt perspektiv.

5.1 ICK:s interna logik

Vi har i avsnitten ovan beskrivit ICK:s verksamhet och vi vill i detta avsnitt analysera ICK:s interna verksamhetslogik. För det första står ICK för ett engagemang, idealitet, likartade erfarenheter till gagn för både föreningsmedlemmar och andra som uppsöker ICK. ICK fungerar som samhällsmoralisk normgivare, på så sätt att ICK verkar för att skapa opinion med höga välfärdspolitiska ambitioner avseende invandrarfamiljers, i synnerhet kvinnors, ställning i det svenska samhället. Det som flera har beskrivit som "fördel ICK" har varit dess mötesplats. Mötesplatsen är en manifestation för den uppsökande verksamhet som ICK ägnar sig åt. Det betyder att ICK:s medlemmar och de kvinnor som uppsöker och tar del av dess verksamhet på ett kvalitativt annorlunda sätt blir trygga i sitt möte med det svenska samhället, eller som en medlem spontant beskrev när vi ställde frågan om vad ICK betyder för henne: "På ICK känner man sig som *hemma*". Vi bedömer att ICK som förening och mötesplats skapar trygghet åt såväl dess medlemmar som de som uppsöker föreningen. På ICK har man en god erfarenhet och kunskap om den situation som berörda kvinnor befinner sig i. De som kommer till ICK får därför svar på sina frågor, och baserat på de svaren kan individerna antingen engagera sig inom ICK eller söka sig vidare i samhället utanför.

Mötesplatsen fungerar även för andra offentliga organisationer. När man en gång höll ett föräldramöte i ICK lokaler kom det betydligt fler föräldrar dit än vad som varit brukligt i skolans lokaler. ICK har som sagt visat förmåga att upptäcka och ta hand om såväl nya målgrupper som nya problemställningar som välfärdsstatens inte har lyckats upptäcka eller nå. ICK når med andra ord familjer som annars inte lika lätt blivit synliga i samhället.

Härmed kan ICK beskrivas som en stigfinnare. Som stigfinnare är uppgiften främst att se till att kommun och myndigheter ser till att de tar itu med en viss grupp/problem.

För det andra är ICK inte enbart intressebevakare utan även producent av välfärdsservice. Flera av de organisationer som verkar i ICK:s interaktionsmiljö bedömer att verksamheten på ICK är viktig och väsentlig. Det är alltså inte bara företrädare för ICK och dess medlemmar som givit uttryck för dess värde. Företrädare för IoF i Biskopsgården, Studium och Sveas betonar betydelsen av ICK existens. Det är alltså omvittnat från flera håll att ICK besitter en för målgruppen betydelsefull kulturell kompetens. ICK:s verksamhet kan alltså betraktas som ett komplement till de offentliga organisationernas utbud. Detta komplement kan ta sig olika uttryck. Komplementet kan antingen ta sitt uttryck i parallella resurser, eller som en extra välfärdsförstärkare. Som exempel på parallell resurs kan nämnas SFI-undervisningen, "ICK-skolan", som bedrivs i ICK:s lokaler. Den sker parallellt med SFI-utbildning i vuxenutbildningens regi. Som exempel på välfärdsförstärkare kan nämnas den vardagsrådgivning som sker i ICK:s lokaler, och som också både underlättar och avlastar individ- och familjeomsorgen främst i Biskopsgården, men även i andra stadsdelar i stan. ICK klarar med andra ord av något som förvaltningen inte har förmåga att klara av eller inte har intresse av att göra.

En tredje iakttagelse vi gjort är att verksamheten på ICK sedan start vuxit rekordartat. Behoven hos berörd målgrupp har varit mycket stora. ICK har också med bidragsgivarnas goda minne varit med och identifierat behoven och omsatt dem i löpande verksamhet. Expansionen har inneburit en heterogenisering ifråga om verksamhetens inriktning. Idag bedriver man alltifrån enkla matlagningskurser till alltmer avancerad individfokuserad rådgivning. ICK bedriver dessutom på samma gång ett utåtriktat opinionsarbete och man har kontakter med ett flertal intresseorganisationer som förefaller ta tid och energi från internt arbete.

Att ta på sig och uppbära denna heterogena roll förutsätter med andra ord att ICK har något som offentliga organisationer inte har, att ICK kan erbjuda ett mervärde. I utvärderingen har vi nämnt "kulturell kompetens", vid sidan om högt engagemang och lovvärd idealitet. Förvisso har ICK egenskaper som skiljer den från offentliga organisationer, men frågan är om man kan bearbeta och exploatera affärsidén "kulturell kompetens" till alltför många olika verksamhetsgrenar? Kort sagt, när föreligger risken att ICK som förening faller isär? Är det dessutom möjligt att parallellt med expansionen agera självständigt utifrån sin kulturella kompetens - när man helt är beroende av offentliga medel - eller kan detta beroende leda till att ICK blir förvaltningslik?

För det fjärde har vi iakttagit att trots ICK:s heterogena verksamhet föreligger inte någon egentlig differentiering vad gäller organisatorisk former, kontroll och uppföljning. Renodlingen idag sker på samma sätt som när föreningen startade. Den centreras kring ledande företrädare för ICK, och frågan vi som utvärderare ställer oss är om ICK som förening kan hårbärga alltför många olika verksamheter i denna enkla struktur. Borde inte andra i föreningen få träda fram och dela engagemang och ansvar.

Sammanfattningsvis kan ICK:s nuvarande verksamhet illustreras i följande modell med inspiration av Hemström (2000). All verksamhet som idag sker i ICK:s regi främjar på ett eller annat sätt medlemmarnas sociala och ekonomiska intresse, det vill säga ruta 1 och 3. Satt ekonomiska intresse betyder emellertid inte att man bedriver ekonomisk verksamhet på ICK, än. Vi ser nämligen en möjlighet att ICK inom en snar framtid kan komma att bedriva ekonomisk verksamhet – denna möjlighet är markerat med den streckade linjen i figuren, ruta 2 och 4.

Figur 3 ICK:s interna logik

		Bedriver ekonomisk verksamhet?	
		Nej	Ja
Främjar medlemmarnas Sociala och ekonomiska intresse?	Nej	1	2
	Ja	3	4

(Ruta 2 och 4 är markerade med en streckad linje i originalfiguren)

Utifrån vad vi beskrev inledningsvis om att offentliga myndigheter successivt ersatt generella bidrag med ekonomisk ersättning för utförda prestationer och projekt, vilket vi även fått bekräftat till viss del i denna studie, finns anledning att fundera vilka följder det har för ICK och dess verksamhet. Det finns både för- och nackdelar. Utifrån ICK:s “kulturella kompetens” och tydliga profilering av annorlunda egenskaper finns möjligheten till en än mer långtgående produktifiering av denna kompetens – i all synnerhet som kommunen och andra offentliga myndigheter som sagt utvecklar strategier för att få mer valuta för pengarna i form av köpa-sälj-system. På ICK talar man idag om att kunna ta betalt för sin kulturella kompetens – alltifrån enstaka föredrag över cateringverksamhet till kontinuerlig rådgivning för IFO och andra delar av kommunal förvaltning. På ICK talar man även om att

utveckla ett kursutbud baserat på "ICK-skolan" som man själv eller tillsammans med andra utbildningsanordnare kan erbjuda på SFI-marknaden. Som vi ser det handlar det då om att ICK måste tydliggöra sin produkt, kalkylera rimlig prisbild samt börja marknadsföra sig som ett företag som kan erbjuda tjänster – till skillnad mot en ideell förening. Denna profilerings bör nog också ske i samråd med förvaltningen, ty de kommer med all sannolikhet i framtiden tillhöra de största kunderna. I framtiden är det alltså möjligt för ICK att bli en ekonomisk förening och att som sådan antingen ta över och utföra verksamhet och uppdrag som tidigare skötts av offentliga organisationer eller utveckla nya marknadssegment.

Till de mer påtagliga nackdelarna av att bli en kommunal underleverantör hör att man kommer att tappa delar av den frihet man idag har. Tar man betalt kommer man dessutom att utvärderas utifrån om man uppfattas leverera värde för pengarna. Frågan är vem som har tolkningsföreträdet i en relation som kännetecknas av ett fåtal stark köpare och flera mindre underleverantörer. Frågan om problemformuleringsprivilegiet blir betydelsefull att dryfta. Vi kommer att återkomma till det här resonemanget i nästa analysavsnitt.

5.2 ICK:s interaktionsmiljö

Vad som är möjligt att åstadkomma bestäms med andra ord till stor del av de organisatoriska förutsättningarna. Organisation innebär att handlingskapaciteten ökas, samtidigt som den leds in i vissa bestämda banor. Inte minst relationen till andra organisationer är här av betydelse. Den andra analysmodellen vi använder belyser och utreder ICK:s interaktionsmiljö. För att göra analysen av den begriplig inleder vi med en kort att definiera interaktionsmiljöns två komponenter. Vanligtvis använder man gärna begreppet kontext för att fånga det mesta som befinner sig utanför en organisatorisk entitet. I kontextbegreppet inkluderas då till exempel institutionaliserade normer och värderingar i samhället, andra organisationer (gäller även andra projekt) och relationen mellan olika projekt i tid och över tid där projekt konkurrerar om resurser, uppmärksamhet, engagemang och legitimitet. Begreppet interaktionsmiljö är däremot en mer avgränsad del av kontexten. Den innehåller inte den institutionella nivån och utan tar fasta på de omgivande faktorerna som har mer direkta effekter på arbetsuppgifterna genomförande.

Interaktionsmiljön förstås främst som en rumslig omständighet och analyseras utifrån två dimensioner, vertikal och horisontell, Den vertikala avser de hierarkiska villkoren för uppdragets genomförande, det vill säga kontroll och styrning av uppdragstagaren. Den beskriver utbytet och till exempel graden av förtroende som råder i ett vertikalt förhållande (jfr Rowlinson, 1997; Swedberg, 2000). Olika kontrolltekniker har även utvecklats inom ramen för projektledning såsom tekniker rörande projektplanering med specificering av mål,

delmål, tids- och resursåtgång (Packendorff, 1993). Den vertikala relationen kommer även att diskuteras som handlingsfrihet i förhållande till uppdragsgivaren.

Den horisontella avser villkoren för arbetsprocessens operativa genomförande, det vill säga vilka olika samarbetsformer som uppdragstagaren utvecklar med sin omgivning. Vissa verksamheter är i hög grad beroende av aktivitetsmässig samverkan med andra organisationer, medan andra projekt kan bedrivas med mycket begränsad samverkan med andra organisationer. Resursberoendeteorin (Thompson 1967, Pfeffer & Salancik, 1978) utvecklades med tanke på analys av interorganisatoriska relationer och har inom området Human Services Organization använts vid analys av ideella organisationers finansieringsstrategier och dess effekter på den inre organisationsstrukturen (jfr Hasenfeld, 1992; Johansson, 2001). Detta kommer även att diskuteras som handlingsutrymme i förhållande till omgivande aktörer.

I båda dimensionerna handlar det i hög grad om att relationen – vertikal eller horisontell – uttrycker förutsättningarna för verksamheten. Dessa förutsättningar kan innebära olika grader av osäkerhet som man har att hantera för att kunna genomföra verksamheten. Låt oss analysera ICK utifrån var och en av dessa.

5.2.1 Uppdragsgivare – uppdragstagare

För att analysera den relationen uppdragsgivare – uppdragstagare, det vill säga vertikala dimensionens behöver vi titta närmare på hur man behandlar kontroll och olika grader av formalisering mellan uppdragsgivare och uppdragstagare. Det blir en fråga om hur styrning och kontroll upprätthålls, genom auktoritet eller genom att utveckla gemensamma normer och föreställningar om verksamheten (Perrows, 1979). Detta påverkar handlingsfriheten på så sätt att om graden av formalisering ökar begränsas handlingsfriheten.

ICK är en ideell förening som i hög grad är beroende av bidrag för att finansiera sin verksamhet. Varje bidrag innebär någon form av uppdragsgivare. När det gäller uppdragsgivare för ICK så är det i sig en komplex historia. Avgränsas resonemanget till att gälla projektverksamheten så är det möjligt att identifiera två uppdragsgivare med olika roller. Beställarförbundet DELTA som inom projektets ramar finansierar delar av ICK:s verksamhet. SDF Biskopgården som delvis finansierar ICK:s verksamhet utifrån Storstadssatsningens intentioner, men som i huvudsak ansvarar för ledning av projektet och för personalen. Utifrån dessa uppdragsgivare finns flera oklara intentioner som är på gränsen till motstridiga. De intentioner som finns bakom det stöd som ICK har åtnjutit sedan starten har flera bottenar. Det är uppenbart att ICK har erhållit stöd för att de bedriver en verksamhet som ses som ett komplement till de offentliga organisationernas insatser. Detta stöd har både en karaktär av att stödja vissa egenskaper i ICK:s verksamhet som att

karaktär av att stödja vissa egenskaper i ICK:s verksamhet som att de når grupper av medborgare i samhället som de offentliga organisationerna har svårt att nå. Men har också fått ett stöd som är prestations- eller projektrelaterat, vad vi kan beteckna som ett instrumentellt stöd. ICK har dessutom erhållit ett stöd som har en värderationell karaktär, det vill säga ett stöd som anses vara av värde oavsett dess effekter (se Johansson, 2001). Hit går bland annat att hänföra det stöd som ICK röner från politiska företrädare, men även visst kommunalt föreningsstöd har den funktionen.

En konsekvens av olika stödformer är att det också innebär en komplexitet i relationen mellan ICK och dess uppdragsgivare. Den har dels sin grunda att det finns olika uppdragsgivare, dels i att ICK erhåller olika stödformer. De skilda stödformerna medför dessutom olika krav på redovisning – allt ifrån att de existerar och fungerar som en ideell förening till att de i detalj måste redovisa utförda prestationer och resultat. Det förstnämnda är en adekvat stödform om man vill stödja ICK:s unika kvaliteter som organisation. Den stödformen innebär att ICK ges ett förtroende att inom givna resursramar bedriva en verksamhet utifrån sina egna idéer och sin särart. Stödformen anses av olika externa aktörer vara en viktig del av det stöd som ICK erhåller. Den sistnämnda är en stödform som bör användas om man vill stödja ICK som producent. Den stödformen innebär att de offentliga uppdragsgivarna identifierar en uppgift eller verksamhet där sedan ICK efter ingånget avtal ska producera välfärd. Relationen blir av mer köp- och säljkaraktär. Idag föreligger en kombination som skapar en oklarhet i relationen mellan ICK och dess uppdragsgivare.

Denna oklarhet i stödformer och relationer mellan olika uppdragsgivare och uppdragstagare bidrar även till att skapa en oklarhet kring hur ICK skall redovisas sin verksamhet till sina uppdragsgivare. Det i sin tur leder till att ICK i både kvantitativa och kvalitativa termer på ett likartat sätt redovisar sin verksamhet för olika uppdragsgivare. Denna redovisning tenderar att bli onyanserad och ha oklara källor samtidigt som den visar på en mycket omfattande verksamhet. Denna redovisning förefaller mötas av en viss skepsis av externa aktörer. Oklarheten kring redovisningsformen verkar leda till tveksamheter kring kvaliteten i ICK:s verksamhet. Det finns med andra ord en brist på förtroende, vilket utmynnar i nya redovisningskrav och att projektledare blir en överförmyndare skild från projektet snarare än en operativ projektledare. ICK själva bidrager inte till att bringa klarhet – vilket deras integration av DELTA-projektet i den ordinarie verksamheten är ett exempel på – utan menar istället att de blir allt för negativt bedömda. Samtidigt är båda parter överens om att stora behov föreligger för berörd målgrupp.

När det gäller det av DELTA finansierade ICK-projektet kan det beskrivas som ett projekt där det finns en långtgående integration med ICK:s ordinarie verksamhet (se Enckell,

2001). Trots den valda projektformen har man inte valt att i allt för hög grad isolera projektet, det vill säga avskilja det från ordinarie verksamhet för att lättare kunna beskriva de prestationer som finns inom projektets ramar. Detta är annars en föreskriven metod från projektledningsläran som understödjer en formaliserad relation mellan uppdragsgivare och uppdragstagare (Lundin & Söderholm, 1995). Detta till trots är ICK:s strategi att använda sig av mer interaktiva strategier än vad projektledningsläran föreskriver, vanliga bland projekt (Johansson med flera, 2003). Detta bidrar också till att skapa osäkerhet i den vertikala relationen och ökar kraven på formaliserade beskrivningar och bedömningar.

Uppdragsgivarna strategi att öka formalisering, för att reducera sin osäkerhet om vad ICK egentligen presterar, leder till att ICK svarar upp mot detta krav på formaliserings dels genom att öka beskrivningarna av verksamhetsresultatet, dels genom att särskilja mellan vad som är offentlig presentation och vad man operativt gör. Det senare är inte nödvändigtvis en medveten strategi från ICK:s sida, men är trots det en mycket vanlig strategi inom alla typer av organisationer när de utsätts för olika värdesystem som står i konflikt med varandra (Meyer & Rowan, 1977). De offentliga administrativa styrsystemen kan inte få obehindrat inflytande över ideella organisationer som ICK eftersom de då skulle upphöra vara ideella organisationer (se Johansson, 2001). Så är inte fallet med ICK, men det är uppenbart att deras handlingsfrihet är klart beskuren i samband med den finansiering som de erhåller från de offentliga organisationerna. Detta gäller inte bara DELTA-projektet som idag är en väsentlig del av ICK:s finansiering. De medel ICK har erhållit där har varit knutna till krav på formalisering, men medlen har samtidigt varit relativt fria från tydligare prestationskrav. Överhuvudtaget har formaliseringskravet uppfattats som en omfattande begränsning av ICK:s handlingsfrihet.

5.2.2 Relationen till andra organisationer

När det gäller den relationen till andra organisationer, det vill säga den horisontella dimensionen handlar det om på vilket sätt verksamheten är resursberoende av andra organisationer för att genomföras, vilket kan leda till olika interaktionsformer med andra organisationer. Thompson (1967) skiljer på tre samarbetsstrategier som går olika långt i integration: avtal som innebär en överenskommelse om att utbyta, kooptering som innebär att ta in andra organisationers strategiska representanter i ledningen, koalitionsbildning som slutligen innebär en sammanslagning med andra organisationer. En ökad interaktion med omgivande organisationer kan påverka handlingsutrymmet på så sätt att en högre interaktionsgrad ökar handlingsutrymmet samtidigt som risken föreligger att handlingsfriheten begränsas.

ICK:s situation är uppenbar vid en närmare granskning. De resurser de har som ideell organisation är framför allt intresse och engagemang, egna erfarenheter och upplevelser som

göra att de kan identifiera sig med målgruppen. En enkel struktur som möjliggör en dynamisk och flexibel organisering kring målgruppen och de behov som kontinuerligt identifieras. De resurser de inte har i samma utsträckning är formell (professionell) kompetens och finansiering av verksamheten. Detta innebär att ICK är i stort behov av att identifiera olika samarbetspartners för att genomföra verksamheten. I projekt som likt ICK har att hantera en situation där man är beroende av omgivande aktörer leder till att man utvecklar och gynnar administrativ och politisk kompetens på bekostnad av verksamhetskunskap (se Johansson med flera, 2003). Vi kan också konstatera att ICK ägnar en omfattande del av sin tid åt att knyta kontakter med andra aktörer på lokal, kommunal, regional och nationell nivå. En inte orimlig strategi med tanke på ICK:s omständighet.

Att ICK knyter kontakter med andra aktörer är dock inte samma sak som att utveckla ett samarbete. Möjligtvis kan kontaktskapandet ligga till grund för framtida samarbete. Kontakten med andra aktörer kan delas in i två olika förhållande. Den som ICK har med andra ideella organisationer (här kan även kontakt med offentliga organisationer förekomma) och den som ICK har med de offentliga organisationerna. Kontakten med andra ideella organisationer präglas i stor utsträckning av att dels lösa vissa uppgifter eller verksamheter gemensamt, dels av att utbyta information och erfarenheter. Kontakten med de offentliga organisationerna handlar nästan enbart om att finna möjligheter till finansiering av den egna verksamheten. Det finns exempel på att ICK går in i samarbete för utbyta information och erfarenheter, men kontakten med de offentliga organisationerna handlar företrädesvis om att antingen erhålla medel för att man är en förening eller erhåller medel för någon form av prestation. Gentemot de offentliga organisationerna har ICK:s huvudsakligen en så kallade avskärningsstrategi (Thompson 1967). Avskärningsstrategin syftar till att dämpa inflytandet från omgivningen och därigenom skydda organisationens verksamhet. Avskärningens idé är att skapa handlingsfrihet för organisationens centrala funktioner. Problemet för ICK är att de befinner sig i en situation då avskärningsstrategin inte är den mest lämpliga. De är beroende av omgivningen för att bedriva sin verksamhet. De tvingas mer eller mindre att ta till olika samarbetsstrategier för att kunna genomföra verksamheten. I förhållande till de offentliga organisationerna använder de sig främst av koordinering, det vill säga de gör överenskommelser och informerar om sin verksamhet.

När det gäller kontakten med andra ideella organisationer använder ICK företrädesvis olika samarbetsformer – både koordinering och samverkan. I kontakten med andra ideella organisation utvecklas arenor för verksamheten. Dessa kontakter är centrala för de lägger grunden för framtida verksamhet. Denna typ av kontakterna innebär allt från att ICK vill visa på sin existens och informera om sin verksamhet till att man har ett informations- och kunskapsutbyte, vad man kan beteckna som koordinering. I relationen med andra ideella organisationer går man även ett steg längre och utvecklar samverkan genom både projekt

nisationer går man även ett steg längre och utvecklar samverkan genom både projekt och nya föreningsbildningar, vilket Terrafem är ett exempel på. Kontakter visar på en ökad interaktion mellan aktörerna och pekar mot att det finns en utpräglad gemensam och ömsesidig överenskommelse om att genomföra en verksamhet för att uppnå både gemensamma och enskilda mål. Det finns med andra ord andra både moment av gemensam planering och genomförande (se Löfström, 2001).

Det resursberoende som föreligger från ICK:s sida ser är i grunden omfattande, men skiljer sig åt i förhållande till olika aktörer i omgivningen. Möjligheten finns att om ICK vill behålla sin handlingsfrihet väljer de strategier som ligger nära avskärmning, medan om man vill utvidga sitt handlingsutrymme väljer de olika grad av interaktiva strategier. Den relativa handlingsfriheten inom dessa interaktiva strategier avgörs dock av resursberoendet.

5.3 Sammanfattning

ICK har att hantera en besvärlig interaktionsmiljö. De har många uppdragsgivare med olika och ibland motstridiga mål och intressen. Samtidigt är ICK i hög grad beroende av omgivande organisationer för att genomföra sin verksamhet, och verkar därmed under stor kontextuell osäkerhet. Projekt och verksamheter som befinner sig i den situationen måste ägna en betydande del av sitt arbete åt osäkerhetshantering, det vill säga arbeta i förhållande till sina olika uppdragsgivare för att svara upp mot deras krav och förväntningar samtidigt som de hela tiden söker operativa förutsättningar för sin verksamhet. I ICK:s fall förväntas de lösa en mängd uppgifter som antingen de offentliga organisationerna inte klarar av eller som inte ligger inom ramen för deras ansvarsområde, men som ändå behöver genomföras. ICK förväntas med andra ord likt många andra ideella organisationer bryta ny mark och pröva nytt. Den starkt expanderande uppdragsverksamhet som den ideella sektorn står för innebär dessutom att ICK förväntas utveckla en kontinuerlig verksamhet och samtidigt lära av tidigare verksamhet samt bygga upp ny kompetens och kapacitet för problemlösning. Risken är dock att den begränsade handlingsfrihet som ges leder till standardiserad problemlösning. Det kan bli svårt att leva upp till de krav på flexibilitet, behovsorientering och att driva fram innovationer som förespeglas. Vi ser därför det som angeläget att företrädare för både ICK och kommunal förvaltning diskuterar förutsättningarna för relationen dem båda emellan. På basis av gjord analys menar vi att följande aspekter bör diskuteras:

- Samarbete – vilka samarbetsformer kan utvecklas, kring vad och hur?
- Finansiering – med eller utan direkta motkrav?
- Påverkan – på vilket sätt skall relationen styras, kontrolleras och utvärderas samt vilka former för påverkan och inflytande stödjer utförd verksamhet?

6. SLUTSATS

I detta avsnitt sammanfattar, vi utifrån de frågor som väglett utvärderingen, de bedömningar som gjorts.

På vilket sätt kan en verksamhet som ICK:s förnya eller berika den offentliga sektorn?

ICK fyller en väsentlig funktion i att stärka välfärden för svaga invandrarkvinnor. ICK:s styrka är den goda kontakten med och genuina förståelsen för invandrarkvinnor. ICK:s verksamhet genomsyras också av kulturell kompetens och kvinnorna ges möjlighet av att ta del av varandras erfarenheter av att ta sig in i det svenska samhället. Genom stark idealitet har även ICK möjlighet att under flexibla former förändra verksamheten utifrån deltagarnas behov. Ett väl utvecklat nätverk skapar dessutom möjligheter för att både nyttja resurser som man själv inte har och utbyta information med andra. På detta sätt bidrar ICK till att utveckla välfärden för berörda kvinnor. En väsentlig förutsättning för detta är ICK:s lokaler. Genom mötesplatsen kan man i närmiljön, likt förebyggande verksamhet, arbeta med uppsökande och kontaktskapande verksamhet. Detta bedömer vi att man borde ta tillvara och understödja.

Vad begränsar och möjliggör ICK:s verksamhet?

Det som begränsar ICK:s verksamhet är främst projektformen och förvaltningskonformiteten. Projektformen leder till förväntningar på målsättning, genomförande och avslut utifrån en fastställd tidsperiod. Formen används främst för finansiärernas skull och stämmer undantagsvis överens med verksamhetens karaktär. Såväl vad gäller verksamhet som redovisning av utförda aktiviteter driver förvaltningskonformiteten ICK till att efterlikna de offentliga organisationerna. ICK har också till stora delar anpassat sig efter dessa krav. Detta sker, som vi uppfattar det, främst för att aktiviteten på ICK skall uppfattas vara legitim.

Vi bedömer att om man ser ett värde i vad ICK utför borde verksamheten understödjas med mer långsiktiga bidrag än dagens ett års baserade projektbidrag. Ett förslag kan vara att dela upp bidraget i två delar; en del som mer kan karaktäriseras av att vara ett långsiktigt generellt bidrag (för att ICK *finns*) och en del som kan liknas vid ett bidrag som är riktat mot olika detaljredovisade prestationer (för att ICK *gör* något). Hur fördelningen mellan de olika bidragsdelarna skall se ut går det nog inte att uppställa en gång för alla, utan det får diskuteras från fall till fall. I sammanhanget borde man även tillsammans diskutera

vilka utvärderingskriterier som bättre svarar upp mot de välfärdsvärden som ICK genom sin verksamhet presterar.

Vilka former av samverkan befrämjar ICK:s verksamhet?

ICK:s idé att i föreningsform bedriva en verksamhet som utgår från deltagarnas behov och som sker genom deltagarnas egen förmåga främjas har i utvärderingen lyfts fram. ICK:s möjligheter ligger som vi påtalade ovan i att man vid sidan om idealitet har en nära kontakt med och kännedom om såväl berörd målgrupp som den för berörd målgrupp väsentliga omgivningen. Ett väl utvecklat nätverk ger även möjligheter för att nyttja resurser på ett okonventionellt sätt vilket vi tror välfärden vinner i längden på. Det borde därför i vissa avseenden utvecklas bättre samverkansformer mellan ideella föreningar och offentliga förvaltning. Med den kompetens som finns inom förvaltningen borde kanske stadsdelen ha som uppgift att samordna olika bidragsformer och därmed understödja verksamhet som utförs av de ideella organisationerna.

Utmaningar som offentliga organisationer och ICK tillsammans dessutom måste diskutera och arbeta med är att både fördjupa och vidga synen på vad frivilligorganisationerna kan göra. Det är av stor betydelse att få ett vidgat samarbete bland olika sektorers aktörer kring samhällsliga angelägenheter såsom integration och sysselsättning. Det handlar om både snäva tekniska problem och breda förtroendeskapande frågeställningar.

Det handlar å ena sidan om att "snävt" produktifiera olika tjänster så att de kan bli föremål för köpa/sälj. Köpa/sälj är nämligen en viss form av samverkan. Det system som ICK, liksom andra ideella organisationer, till viss del förväntas träda in i (om de inte redan gjort det) med de offentliga organisationerna leder uppenbart till en produktifiering i form av paketering och etikettering av viss aktivitet och viss verksamhet. För ICK:s del är förmodligen de avgränsningar lämpligast som i första hand tar tillvara deras kulturella kompetens och den uppsökande verksamheten. Det kan emellertid leda till att ICK bara utvecklar den verksamhet som går att prissätta. Den behöver inte alltid överensstämma med den verksamhet som det finns behov av. Här är det angeläget att både köpare och säljare har en dialog om vad välfärden vinner på.

Det handlar å andra sidan om att lyfta frågan om hur relationen mellan ICK och omgärdande offentliga organisationer bör vara. Vägledande kan vara Demokratiutredningens huvudbetänkande. I den påtalas att det är ett problem, att all organiserad verksamhet förstås som antingen privat eller offentlig. Utredarna anser att detta synsätt gör det svårt för ideella organisationer att göra sig gällande utifrån sina egna förutsättningar. De påtalar att man

inom stat och kommun förbiser de ideella organisationerna eller behandlar dem med antingen näringslivet eller den offentliga sektorn som mall. Bättre är, menar man, "att den ideella sektorn får vara sin egen norm, det vill säga bedömas och behandlas utifrån sin särart (SOU 2000:1, 206-7). I utredningen skriver man vidare:

"... att etablera föreställningen om en tredje sektor är också en bekräftelse på att föreningar, kooperativ, lokala utvecklingsgrupper och liknande sammanslutningar har något viktigt gemensamt och att de tillsammans har en betydelse i samhället på samma sätt som det privata näringslivet och den offentliga sektorn" (a.a.207).

Vår kunskap om olika sektorer och relationen dem emellan kan inte betraktas som "objektiva" spegelbilder av verkligheten "därute", utan som ett resultat av hur vi kategoriserar och beskriver denna del verkligheten. Det är alltså viktigt att uppmärksamma hur makt är knutet till de olika beskrivningarna av sektorerna och relationerna dem emellan. En makt som till stora delar handlar om att besitta eller att inta rätten att definiera och tolka – att ordna och kategorisera och ge innebörd åt vad någon uppfattar vara problem och möjligheter (för en övergripande diskussion om välfärdsstaten i det mångkulturella samhället se Borevi, 2002). Det är med andra ord viktigt att företrädare för ICK och de offentliga organisationerna diskuterar förutsättningarna för olika aspekter av relationen dem båda emellan, exempelvis

- Kunskap – Hur väl känna man till varandras förutsättningar?
- Värdering – Hur värderar man varandras roll och insatser?
- Bedömning – Skall föreningar uppbära medel för att de *finns* eller skall de få medel för att de *gör något*? (för en utförlig diskussion om denna bedömning se Johansson, 2001)

REFERENSER

- Bergmark, Å., (1994) Från bidrag till ersättning. Sköndalsinstitutets skriftserie, nr 1, Sköndalsinstitutet: Stockholm.
- Borevis, K., (2002) Välfärdsstaten i det mångkulturella samhället. Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala Universitet.
- Enckell, R (2001) IntegrationsCenter för Kvinnor. Utvärderingsrapport. Internetlänk: ([http://www.delta.goteborg.se/prod/delta/dalis.nsf/52d69a6d10acd432412566650037bf20/4f7d753b4f20fe3bc1256a7d002fbc78/\\$FILE/ICK.pdf](http://www.delta.goteborg.se/prod/delta/dalis.nsf/52d69a6d10acd432412566650037bf20/4f7d753b4f20fe3bc1256a7d002fbc78/$FILE/ICK.pdf)) 2003.06.25
- Hasenfeld, Y. (1992) Human Services as Complex Organizations. (Sage, Newbury Park).
- Hemström, C., (2000) Organisationernas rättsliga ställning. Om ekonomiska och ideella föreningar (6:e uppl.). Nordstedts Juridik: Stockholm.
- Hemström, C., (2000) Organisationernas rättsliga status. Om ekonomiska och ideella föreningar. Nordstedts Juridik: Stockholm.
- Jensen, C., Johansson, S. & Löfström, M. (2003) Välfärdsprojektens interaktionsmiljö – en modell för analys av kontextuell osäkerhet. Konferenspaper för presentation på den 17:e Nordiska företagsekonomiska ämneskonferensen i Reykjavík, 14-16 augusti, 2003.
- Johansson, S., (2001) Självständig rörelse eller kommunal underleverantör. Ideella organisationers roll i välfärdssystemet. CEFOS, Göteborgs Universitet: Göteborg.
- Lundin, R. A. & Söderholm, A. (1995) A theory of the temporary organization. *Scandinavian Journal of management*. Vol. 11. No. 4. pp. 437-455.
- Löfström, M. (2001) Samverkan mellan offentliga organisationer – att konstruera gränser. *Kommunal ekonomi och politik*. 5 (2):69-89.
- Meyer, J. & Rowan, B. (1977) Institutionalized Organizations: Formal Structures as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology*. 83: 340-363.
- Packendorff, J. (1993). Projektorganisation och projektorganisering. Projekt som plan och som temporär organisation: Umeå Universitet, Handelshögskolan i Umeå, Institutionen för företagsekonomi.
- Perrow, C. (1979). *Complex Organizations: A Critical Essay*. Glenview, IL: Scott, Foreman & Co.
- Pfeffer, J. & G. Salancik (1978), *The External Control of Organizations: A Resource Dependence Perspective*. (Harper and Row, New York).
- Proposition 1993/94:205
- Proposition 2000/01:72 Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen. Regeringens proposition, Utbildningsdepartementet.
- Rawlinson, M., (1997) *Organisation and Institutions*. London: Macmillan Press.

- SFS 1994:566, Lag om lokal försöksverksamhet med finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst.
- SKOLFS 1994:28 Förordning och kursplan för svenskundervisning för invandrare.
- SKOLFS 2002:19 Förordning om ändring i förordningen (SKOLFS 1994:28) om kursplanen för svenskundervisning för invandrare. Statens skolverks författningssamling.
- Skolverket (1997) Vem älskar sfi? Utvärdering av svenskundervisning för invandrare – en utbildning mellan två stolar. Rapport nr 131.
- Skolverket (1998) Sfi och grundläggande vuxenutbildning. Program mål, kursplaner och betygskriterier. Liber: Stockholm.
- SOU 2000:1 En uthållig demokrati!, Betänkande från Demokratiutredningen, Statens offentliga utredningar: Stockholm.
- Svenska Kommunförbundet (1999) Välfärd i samverkan – om kommunerna och frivilligsektorn, Svenska Kommunförbundet: Stockholm.
- Swedberg, R., (2000) Ekonomiska Organisationsteorier. I Ahrne, G., & Hedström, P., (red.) Organisationer och samhälle - Analytiska perspektiv Lund: Studentlitteratur.
- Thompson, J.D. (1967) Organizations in Action. New York: McGraw-Hill.
- Wijkström, F., & Lundström, T., (2002) Den ideella sektorn. Organisationerna i det civila samhället. Sober förlag: Stockholm.

Intervjupersoner

ICK

Sarin Hedroy
Behjat Sharifi
Ulf Sandberg

Projektledare – DELTA-projektet

Raija Enckell, Bitr.rektor på Integration & Språk

Biskopsgårdens SDF

[Svante Stomberg](#), Stadsdelschef

Eva Sternemalm-Bondesson, Individ och familj, sekt.chef för försörjningsstöd

Berit Hjarmarsson, Individ och familj, sekt. för försörjningsstöd

Hjördis Ekholm, Individ och familj, sekt. för barn, ungdom och familj

Lisbeth Ringdahl, Enhetschef för Fritid och Kultur

SVEAS

Maria Kårsnäs, lärare

STUDIUM

Marianne Persson, enhetschef

Idrotts- och föreningsförvaltningen (Fackförvaltning)

Lena Salo, föreningsenheten

Lundby SDF – Föreningsstöd (resursnämnd)

Susanne Eriksson

Politiker

Kerstin Alnebratt, tidigare Ordf. Beställarförbundet DELTA

[Peter Schuckink Kool \(fp\)](#), 1:e vice ordförande SDN Biskopsgården

FRÅGEGUIDE

För varje grupp finns specificerade frågeställningar i form av halvstrukturerade intervjuer.

- Politiker
- Tjänstemän från andra organisationer
- Utbildningsanordnare
- Anställda på ICK

Politiker

- Varför ge stöd till och samverka med ICK? Vad har kommunen för motiv att ge ICK bidrag? – Vilka andra ideella organisationer ger ni stöd åt – exv. inom ramen för storstadssatsningen?
- Hur har stöd och samverkan med ICK utvecklats över tiden?
- Beskriv konkreta erfarenheter rörande samverkan med ICK och andra ideella organisationer? Vilken insyn och vilket inflytande har kommunen över verksamheten?
- Hur ser framtiden ut för ICK och dess verksamhet – vilka kritiska “framgångsfaktorer” föreligger?
- Vilka skillnader och likheter finns mellan offentliga organisationer och ideella organisationer vad gäller att bedriva verksamhet?

Tjänstemän

- Varför ge stöd till och samverka med ICK? Vad har kommunen för motiv att ge ICK bidrag? – Vilka andra ideella organisationer ger ni stöd åt – exv. inom ramen för storstadssatsningen?
- Hur har stöd och samverkan med ICK utvecklats över tiden?
- Beskriv konkreta erfarenheter vad gäller samverkan med ICK – ideella organisationer? Vilken insyn och vilket inflytande har kommunen över verksamheten?
- Hur ser framtiden ut för ICK och dess verksamhet – vilka kritiska “framgångsfaktorer” föreligger?
- Vilka skillnader och likheter finns mellan offentliga organisationer och ideella organisationer vad gäller att bedriva verksamhet?

Utbildningsanordnare

- Hur genomförs SFI/SFA på ICK? – omfattning och genomförande
- Skiljer sig ICK:s SFI/SFA i förhållande till annan SFI/SFA verksamhet inom Svea vad gäller deltagare, genomförande och resultat
- Beskriv konkreta erfarenheter av att samverka med ICK?

Anställda på ICK

- Beskriv kort om din bakgrund och hur du kom att bli engagerad inom ICK?
- Berätta om ICK? Vad gör ni? Vad är viktigast med ICK?
- Berätta om samarbetet ICK har med kommunen/Delta? Vilken insyn och vilket inflytande har kommunen/Delta över verksamheten? Vad har kommunen för motiv att ge ICK bidrag?
- Vilka beslutsformer praktiseras?

STYRGRUPP FÖR UTVÄRDERINGEN

Utvärderingsuppdraget har givits av Beställarförbundet DELTA i samarbete med SDF-Biskopsgården.

Styrgruppen består av:

SDF-Biskopsgården

Christer Holmgren, Verksamhetschef Integration & Språk

Raija Enckell, Bitr.rektor på Integration & Språk

Claës W Uggla, Verksamhetschef för Förändringsledning

Beställarförbundet DELTA

Ola Andersson, processstödjare – implementering

ICK:S FINANSIERING 1998 – 2003

Externa medel år 1998

Medel	Belopp	Notering
Allmänna föreningsbidrag		
Gbg Fritid	10,000 kr	
SDF Biskopsgården	35,910 kr	
Aktivitetsbidrag		
ABF	29,860 kr	Ersättning studiecirkelar, kulturaktiviteter
Pannhuset	5,000 kr	
Göteborgs Stad	10,000 kr	
Göteborgs Initiativet	10,000 kr	
Övriga bidrag		
Riffi	14,000 kr	HIV/Aids-information
Summa externa medel	114,770 kr	

Externa medel år 1999

Medel	Belopp	Notering
Allmänna föreningsbidrag		
SDF Lundby	75,000 kr	Sedvanligt föreningsstöd inom socialt område
SDF Biskopsgården	50,000 kr	Allmänt verksamhetsbidrag
Aktivitetsbidrag för föreningar		
ABF	27,000 kr	Ersättning studiecirkelar och kulturaktiviteter
Övriga föreningsbidrag, ej projekt		
Gbg stad fondpengar	50,000 kr	Ur Olof och Caroline Wijks fond
Projektmedel		
Bo Bra processen	14,000 kr	Arbete Brandkatastrofen
SDN Lundby	35,000 kr	Arbete Brandkatastrofen
Gbg stad	4,000 kr	Anslag Brandkatastrofen
Övrigt	17,060 kr	Anslag Brandkatastrofen
Ungdomsstyrelsen	45,000 kr	Arbete kill och tjej grupp
Summa externa medel	317,060 kr	

Externa medel år 2000

Medel	Belopp	Notering
Allmänna föreningsbidrag		
Gbg Fritid & Idrottsförvaltning	7,050 kr	Grundbidrag för förening
SDF Lundby	132,500 kr	Sedvanligt föreningsstöd inom socialt område
SDF Biskopsgården	78,700 kr	Allmänt verksamhetsbidrag
Aktivitetsbidrag för föreningar		
ABF	60,460 kr	Ersättning studiecirklar och kulturaktiviteter
Övriga föreningsbidrag, ej projekt		
Gbg Fritid & Idrottsförvaltning	23,075 kr	Lokalbidrag
Stiftelsen Gbg Barnhus	15,000 kr	Inventarier
Projektmedel		
Sommarläger	140,000 kr	Blandade bidrag från Biskopsgården, Gbg Fritid m.fl.
Hälsoprojekt	6,000 kr	SDF Biskopsgården för resekostnad
RIFFI	15,000 kr	HIV/Aids information
Summa externa medel	477,785 kr	

Externa medel år 2001

Medel	Belopp	Notering
Allmänna föreningsbidrag		
Gbg Fritid & Idrottsförvaltning	8,400 kr	Grundbidrag för förening
SDF Lundby	300,000 kr	Sedvanligt föreningsstöd inom socialt område
SDF Biskopsgården	80,000 kr	Allmänt verksamhetsbidrag
Aktivitetsbidrag för föreningar		
ABF	51,000 kr	Ersättning studiecirklar och kulturaktiviteter
Övriga föreningsbidrag, ej projekt		
Gbg Fritid & Idrottsförvaltning	38,625 kr	Lokalbidrag
Stiftelsen Barnhus	15,000 kr	Inventarier
Projektmedel		
Brottsoffermyndigheten	78,000 kr	Projekt för arbete mellan kvinnor med socialbidragsberoende och socialsekreterare *
Integrationsverket	100,000 kr	Projekt invandramammor och deras tonårsdöttrar.*
Storstadssatsningen	75,000 kr	Projekt "Föreningsledarutveckling"*
RIFFI	15,000 kr	HIV/Aids-information
Summa externa medel	761,025 kr	

Externa medel år 2002

Medel	Belopp	Notering
Allmänna föreningsbidrag		
Gbg Fritid & Idrottsförvaltning	8,400 kr	Grundbidrag för förening
SDF Lundby	300,000 kr	Sedvanligt föreningsstöd inom socialt område
SDF Biskopsgården	80,000 kr	Allmänt verksamhetsbidrag
Aktivitetsbidrag för föreningar		
Studieförbundet	62,000 kr	Ersättning studiecirklar. Dock utbetalt år 2003.
Studium	175,000 kr	Avtal avseende utförande av Orienteringskurser. Dock utbetalt år 2003
Övriga föreningsbidrag, ej projekt		
Gbg Fritid & Idrottsförvaltning	-	Lokalbidrag - ansökte ej eftersom grundhyra lagts in i Deltabudgeten
Projektmedel		
Brottsoffermyndigheten		Projekt år 2001 - 2002 för arbete mellan kvinnor med socialbidragsberoende och socialsekreterare
Integrationsverket		Projekt år 2001 - 2002 invandramammor och deras tonårsdöttrar
Storstadssatsningen		Projekt 2001 - 2002 "Föreningsledarutveckling"
Storstadssatsningen	250,000 kr	Projekt "Aktiva kvinnor" och "Verksamhet för män". Utbetalt år 2002:100.000 kr.
RIFFI	15,000 kr	HIV/Aids information
Summa externa medel	890,400 kr	

Externa medel år 2003 – budget

Medel	Belopp	Notering
Allmänna föreningsbidrag		
Lundby SDF	500,000 kr	Sedvanligt föreningsstöd inom socialt område
SDF Biskopsgården	80,000 kr	Allmänt verksamhetsbidrag
Aktivitetsbidrag för föreningar		
Studieförbundet	50,000 kr	Ersättning kurser och kulturaktiviteter
Övriga föreningsbidrag, ej projekt		
Gbg Fritid & Idrottsförvaltning		Lokalbidrag - ansökte ej eftersom grundhyra lagts in i Deltabudgeten
Övrigt	25,000 kr	
Projektmedel		
Storstadssatsningen	500,000 kr	Projekt "Aktiva kvinnor" och "Verksamhet för män" Kvarvarande summa på totalbelopp från år 2002 om 150.000 kr
Kaos och kärlek	100,000 kr	Projekt "Kreativa kvinnor"
Emu-information	100,000 kr	Samarbete med Studieförbundet
Övrigt	100,000 kr	
Summa	1,455,000 kr	